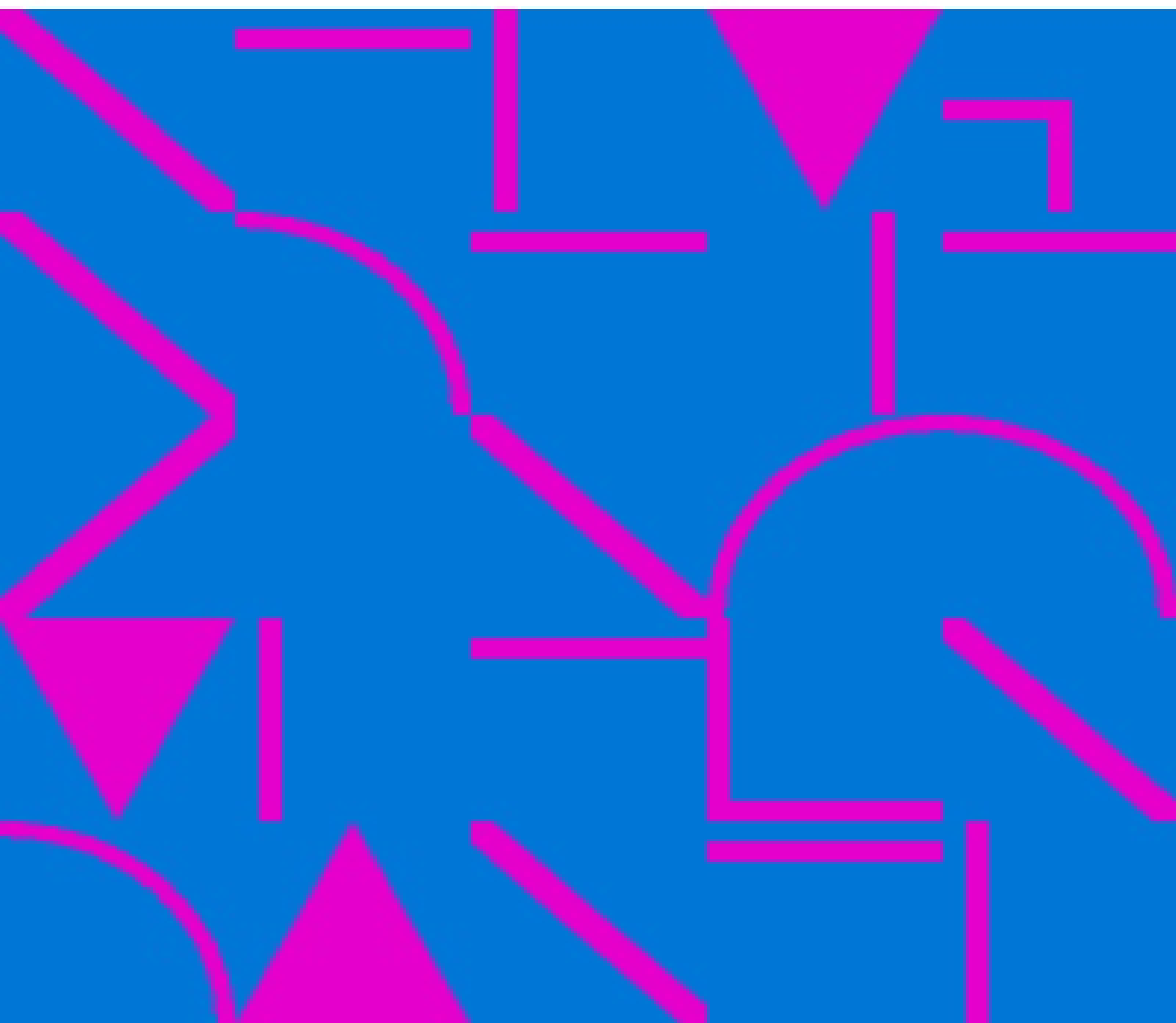

Metsämiehen muistelmia

Ivan Sergeevich Turgenev

Rights for this book: [Public domain in the USA](#).

This edition is published by Project Gutenberg.

Originally [issued by Project Gutenberg](#) on 2010-12-27. To support the work of Project Gutenberg, visit their [Donation Page](#).

This free ebook has been produced by [GITenberg](#), a program of the [Free Ebook Foundation](#). If you have corrections or improvements to make to this ebook, or you want to use the source files for this ebook, visit [the book's github repository](#). You can support the work of the Free Ebook Foundation at their [Contributors Page](#).

The Project Gutenberg EBook of Metsämiehen muistelmia, by Ivan Turgenev

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Metsämiehen muistelmia

Author: Ivan Turgenev

Translator: Samuli S.

Release Date: December 27, 2010 [EBook #34760]

Language: Finnish

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK METSÄMIEHEN MUISTELMIA ***

Produced by Tapio Riikonen

METSÄMIEHEN MUISTELMIA

Kirj.

I. Turgenjew

Venäjänkielestä suomensi Samuli S.

Sortavalassa 1881,
C. W. Alopaeus'en kustantamana.

J. Simeliuksen perillisten kirjapainossa Helsingissä.

SISÄLLYS:

Yökausi paimenessa (Vjeshinan niitty)

Naapurini Radilov

Talollinen Ovsjanikov

Konttori

YÖKAUSI PAIMENESSA.

(Vjeshinan niitty.)

Oli ihana päivä heinäkuussa. Semmoisia päiviä on ainoastaan silloin kuin ilmat ovat pitkäksi aitaan asettuneet. Aamusta anin varhaisesta saakka on taivas kirkas; aamurusko ei lieskota tulipalona, hennosti se vain levitteleikse kuni poskella puna. Aurinko ei ole hehkuva, tulikuuma, kuten aikana kuivain poutain, eikä himmeän-punainen, niinkuin myrskyn edellä, vaan kirkas ja ystävällisesti säteilevä. Tyyneesti se kohoilee alta kapean ja pitkän pilven, raikkaana kirkastun ja vaipuu sen punasinervään sumuhun. Leveäksi venyneen pilven ylimmäisellä reunalla välähtää nyt kimaltelevia hesuja; niitten loisto on kuin ta'otun hopean... Vaan kas! jälleen ampuivat ilmaan säihkyilevät säteet, ja iloisena, ylevänä, kuni lennähdellen, kohoilee uljas päivän tähti. Puolenpäivän aikana ilmaantuu tavallisesti koko joukko pyöreitä, kaukaisia pilvenhattaroita, kellahtavan harmaita, hentoine, valkoisine reunoineen. Ne ovat melkein liikahtamatta kuni saaret keskellä äärettömiin tulvinutta virtaa, joka kietoo heitä syvälle läpinäkyvillä, sinervillä käsivarsillaan. Kauempana, taivaanrannassa ne liittyvät, ryhmäytyvät; taivaan kantta ei heidän välitsensä enää näy, mutta itse he ovat yhtä sinerviä kuin taivaskin; lämpöä ja valoa heistä hehkumalla hehkuu. Taivaanranta on ylt'ympärillä samanlainen, muuttumatta keveä, sinervän punainen. Ei synkkene, ei sakene missään ukkospilvi; siellä täällä vain siintää ylhäältä alas kulkeva sinervä raita: siellä vettä vienosti vihmo. Illaksi nämä hattarat haihtuvat; viimeiset niistä, mustanpuhuvat ja epämääräiset, ruusuisena savuna asettuvat laskeutuvan auringon eteen. Siinä kohdassa, mihin se meni mailleen, yhtä tyyneesti kuin oli noussutkin, siinä kohdassa ei enää kauan viivy purppurainen valo yli hämärtyneen maan, vaan hiljaa vilkkuen, kuni varovasti kannettu kynttilä, syttyy siinä illan tähti. Semmoisina päivinä ovat kaikki värit lievenneitä; kirkkaita ne ovat, vaan eivät räikeitä; omituinen liikuttava nöyryys asuu kaikkialla. Semmoisina päivinä on kuumuus välistä hyvinkin suuri, väliin se oikein polttaa mäen rinteillä, mutta tuuli se karkoittaa, hajoittaa keräytyneen helteen ja kieppuvat tuuliaispäät — jotka selvästi tietävät pysyviä ilmoja — kiitävät korkeina pylväinä peltojen välisillä teillä. Kuiva ja puhdas ilma tulee marunalta, leikatulta rukiilta ja tattarilta: ei enää puutu kuin hetki puoleen-yöhön, eikä tunnu vielääkään kosteutta.

Semmoista ilmaa toivoo maanmies elonkorjuun ajaksi.

Juuri senkaltaisena päivänä olin minä kerran teiriä ampumassa Tshernskoin kihlakunnassa Tuulan läänissä. Minun onnistui ampua koko joukko lintuja; täysi metsälaukku se armottomasti leikkasi mun olkapäitäni. Mutta illan rusko oli jo sammunut; ilmassa, joka kyllä oli vielä kirkas, vaikk'eivät sitä enää valaisseetkaan mailleen menneen auringon säteet, rupesti jo sakenemaan ja leviämään kylmiä varjoja, kun minä viimeinkin päätin palata kotia. Nopein askelin astuin minä poikki viidakon ja nousin mäelle, mutta sen sijaan kuin olin luullut saavani täältä nähdä tutun tasangon tammimetsineen oikealla ja vähäisine valkoisine kirkkoineen vasemmalla kädellä, näinkin aivan oudot tienoot. Jalkani alla oli kapea laakso, ja vastapäässän kohoili jyrkkänä seinänä tiheä haavisto. Oudostuen katsahdin ympärilleni. — "Kas!" arvelin itsekseni, "minähän olenkin aivan väärillä teillä; liiaksi olen ottanut oikeaan".

Kummastellen itsekin omaa erehdystäni, läksin kiireesti mäeltä alas. Samassa kietoi minut vastenmielinen liikahtamaton kosteus niinkuin olisin astunut kellariin. Korkea, tiheä heinikko laakson pohjalla oli aivan märkä ja kuulsi valkoisena tasaisena pöytävaatteena. Tuntui raskaalta kävellä siinä. Minä kiiruhdin toiselle puolelle ja läksin haaviston rinnettä, pysytellen enemmän vasemmalla kädellä. Yölepakot ne jo lentelivät metsän nukkuvain latvain päällä, salaperäisinä kieppuen ja räpyttäen siipiään kummasti kuultavaa taivasta vasten. Vilkkaasti ja suoraan lensi metsän yli viivähtänyt haukan poika, täyttäen pesällensä. —

— "Kun vaan pääsen tuolle metsän kulmalle", ajattelin itseseni, "niin siinä onkin jo tie. Kyllä minä olen ainakin virstan kulkenut väärää".

Pääsin tuosta viimein metsänkin kulmalle, mutta tietä siellä ei ollut: laajalti vaan levittelihe edessäni niittämättömiä pensaita ja niitten takana kaukaa, sangen kaukaa näkyi autio keto. Minä pysähdyin uudestaan.

— "Mitä kummia?... Missäs nyt ollaan?"

Minä muistelemaan miten ja missä olin kulkenut pitkin päivää.

— "No tämän on Parahinan viidakko!" huudahdin minä viimein. "Todellakin! Tuo tuossa on kaiketikin Sindejevan lehto... Mitenkäs minä olen tänne joutunut? Näin kauas! Kummallista! Nyt on taas otettava oikealle".

Minä läksin oikealle poikki viidakon. Yö se sillä välin läheni ja kasvoi, kuin ukkospilvi. Pimeys näkyi kohoavan kera illan usvain; ylhäältäkin valui pimeyttä. Minä löysin vähäisen ruohottuneen polun, ja läksin kulkemaan sitä tarkasti katsellen eteenpäin. Ympärilläni synkistyi ja pimeni kaikki, — peltopyy vain kiljasi silloin tällöin. Vähänlanta yölintu, pehmoisilla siivillään lensi äänettömästi, matalalta, ja oli vähällä lentää kiinni minuun, mutta säikähtäneenä pujahti viidakkoon. Minä saavuin viidakon rinteelle ja läksin kulkemaan peltoa, rajapiennarta myöten. Töin tuskin erotin enää kaukaiset esineet: pelto kuulsi epäselvänä ympärillä; sen takana kohosi synkkä pimeys, sakenemistansa saeten paksuin pilvin. Kumeasti kajahtelivat askeleeni jäähtyvässä ilmassa. Vaalennut taivas rupesi jälleen sinertämään, — mutta tämä oli jo yön sinervätä. Siinä alkoivat jo tähtiöt välkkyä, kimallella.

Mitä minä olin luullut lehdikoksi, olikin tumma pyöreä mäen törmä.

— "No mutta missäs sitä nyt ollaan sitten?" toistin minä ääneen, pysähtyen kolmatta kertaa ja kysyvästi katsahtaen englantilaiseen keltaisenkirjavaan koiraani, Dianaan, kieltämättäkin viisaimpaan kaikista nelijalkaisista luontokappaleista. Mutta viisain nelijalkaisista luontokappaleista heilutti vaan häntäänsä, rävytti alakuloisesti väsyneitä silmiänsä eikä antanut minulle yhtään kunnollista neuvoa. Minua alkoi hävettää koirani edessä, ja minä syöksyin eteenpäin, ikäänkuin äkkiä olisin oivaltanut, minne oikeastaan oli mentävä, kiersin mäen törmän ja saavuin matalanlaiseen alankoon. Kummallinen tunne valtasi minut samassa. Alanko oli melkein säännöllisen, luisureunaisen kattilan muotoinen; sen pohjalla seista törretti muutamia isoja valkoisia kiviä, — näytti siltä kuin olisivat ne ryömineet sinne salaiseen neuvotteluun — ja niin kovin äänetöntä oli siinä kaikki, niin umpeata ja litteätä, niin alakuloisena riippui taivas sen päällä, että sydäntä rupesi ahdistamaan. Heikosti ja surkeasti vingahti joku pikku eläin kivien välissä. Minä kiirehdin takaisin mäelle. Hamaan tähän asti olin vielä toivonut löytäväni tien kotia; mutta nyt minä selvästi tiesin eksyneeni kokonaan. Yrittelemättäkään enää tunnustella ympäristöjä, melkein täydellisesti jo yön pimeyteen vajonneita, läksin kulkemaan suoraan eteenpäin tähtien johdolla — umpimähkään.

Puolen tunnin verran astua laahustelin minä väsyneenä sillä tapaa. Tuntui kuin en elämässäni vielä olisi kulkenut niin autoilla paikoin: ei tuikahtanut tulta mistään, ei kuulunut äännähdystäkään. Viettävätä mäen rinnettä seurasi toinen, peltoja peltojen perästä loppumaton jono; pensaita ikäänkuin kohoilemalla kohoili maasta nenäni eteen. Yhä kuljin minä ja olin jo päättänyt käydä jonnekin levähtämään aamuun asti, kun äkkiä huomasin olevani kauhean kuilun partaalla.

Minä tempasin jalkani, jonka jo olin ollut astua partaan yli, ja töin tuskin huomasin pimeyden läpi allani avaran tasangon. Leveä joki kaarsi sitä minusta etenevällä puoliympyrällä; teräksenä välähti silloin tällöin tumman veden kalvo, osoittaen sen kulkua. Mäki, jonka päällä nyt seisoin, laskeutui äkkiä, melkein jyrkkänä seinänä; sen kookkaat piirteet erosivat mustina ilman sinervästä avaruudesta, ja suoraan allani, putouksen ja tasangon muodostamassa kulmassa, vähän matkan päässä joesta, joka tällä kohdalla seiso i liikahtamatonna, tummana peilinä, punersi ja savu eli kaksi nuotiota vierekkäin. Niitten ympärillä hääri ihmisiä, liikkui varjoja; välistä kirkastui selvästi pienen kiharaisen pään etupuoli.

Minä huomasin nyt, minne olin joutunut. Tämä laakso on meidän tienoillamme kuuluisa Vjeshinan niitty. Lähteä kotia oli aivan mahdotonta, vallankin nyt yön selkään; jalat horjahtelivat allani väsymyksestä. Minä päätin mennä nuotioille ja odotella aamun koittoa noitten ihmisten seurassa, joita luulin karjankauppiaiksi. Onnellisesti laskeusin alas, vaan tuskin olin päästänyt käteni viimeisestä oksasta, josta olin pidellyt kiinni, kun päälleni karkasi kaksi valkoista, takkukarvaista koiraa, äkäisesti haukkuen. Samassa kajahti raikkaita lapsen ääniä nuotioilla; kaksi kolme poikaa nousi kiireesti maasta. He juoksivat luokseni ja kutsuivat pois koirat, joita etenkin Dianan ilmestyminen näkyi hämmästyttäneen. Minä astuin heidän luokseen.

Erehtynytpä olinkin, luullessani nuotioilla istuvia karjankauppiaiksi. Nämä olivat vain talonpoikain lapsia läheisestä kylästä hevoslaumaa aimenessa. Helteisenä kesäaikana on meillä tapana ajaa hevoset yöksi laitumelle; päiväs-aikaan ne eivät saisi rauhaa kärpäsiltä ja paarmoilta. Viedä hevoset illan suussa laitumelle ja tuoda aamun koittaessa takaisin, — se on riemua ja juhlaa kylän pojille. Lakitta päin, vanhoissa puoliturkeissa kiitävät he uljaimpain hepokulujen selässä, kiljuen ja huutaen, käsiänsä ja jalkojansa heitellen, korkealle hypähdellen ja heleästi nauraen. Keltaisena pilvenä kohoilee ja liikkuu kevyt pöly tiellä; kauas kuuluu kavioiden kopina; hevoset juoksevat, korvat hörkällä; etummaisena mennä tempoo, häntä suorana ja alinomaa askelta vaihtaen, muuan punainen pörrökorva, takkiaisia takkuisessa harjassa.

Minä sanoin pojille joutuneeni eksyksiin ja istahdin heidän luoksensa. He kysyivät mistä minä olin, vaikenivat sitten ja siirtyivät vähän kauemmas. Me haastelimme hetkisen, Minä kävin pitkälleni pensaan juurelle, josta lehdet oli kaluttu pois, ja aloin katsella ympärilleni. Kaunis oli edessäni kuva: nuotioden ympärillä täräsi pyöreä, punertava heiastus ja ikäänkuin kuolehtui pois, pimeyteen nojaten. Valkea, leimahtaen väliin, heitti ulommas tätä piiriä nopean väläyksen: kerran vaan nuolaisi hieno valon kieli pensaan paljaita oksia ja katosi samassa; pitkiä, teräviä varjoja syöksähti tuokioksi vuoroansa hamaan valkeaan asti: pimeys taisteli valon kanssa. Toisinaan, valkean palaissa himmeämmin ja valopiirin supistuessa ahtaammaksi, ilmaantui ympäröivästä pimeydestä äkkiä esille hevosen pää, milloin ruskea, milloin laukkiotsa, milloin aivan valkoinen. Tylsästi se katseli meitä kotvasen, kiireesti syödä jauhaen pitkää ruohoa, ja kumartuen uudelleen, katosi samassa. Kuului vaan sen narskuva syönti ja korskahteleminen. Valaistusta paikasta on vaikea eroittaa esineitä pimeydessä, ja siksipä näyttikin melkein koko läheistö mustaan huntuun kiedotulta; mutta taampana, taivaan rannan puolella näkyivät himmeästi metsät ja mäet pitkinä täplinä. Kirkas yön taivas kaareili juhlaallisena ja käsittämättömän korkeana päämme päällä kaikessa salaperäisessä ylevyydessään. Suloisesti ahdistui rinta, hengittäessään tuota

erinomaista, hurmaavata ja raikasta tuoksua, — tuoksua Venäjän kesäisen yön. Ympärillä tuskin kuuli vähintäkään ääntä... Silloin tällöin vaan välähti äkkiä läheisessä joessa iso kala tahi hiljalleen humauti rannan kaislisto, koska heilautti sitä vähäinen lainut... Nuotioiset ne vaan hiljaa räiskähtelivät.

Pojat istuivat nuotioiden ympärillä; siinä istuivat äsköiset kaksi koiraakin, jotka äskön olisivat niin mielellään syöneet minut. Pitkään aikaan he eivät vielä voineet tyytyä minun läsnä-olooni; torkahdellen loivat he silloin tällöin karsaita silmäyksiä valkeaan ja välistä morahtelivat tavattoman suurella omanarvon tunnolla. Ensin sitä morahdeltiin, sittemmin hiljalleen vingahdeltiin, ikäänkuin säälien, että aikomuksen toimeen-pano oli niin mahdotonta. Poikia oli kaikkiansa viisi: Rietu, Paavo, Ellu, Lauri ja Junu. (Heidän puheistaan minä sain tietää heidän nimensä ja ai'on nyt esittää heidät lukijalle.)

Ensimmäinen, vanhin kaikista, Rietu, oli päältä nähden noin neljäntoista vanha. Hän oli solakka poika; kasvopiirteet kauniit ja hienot, hiukan pienet; hivukset vaaleat, kiharaiset; silmät kirkkaat ja huulilla alituinen puoleksi iloinen ja puoleksi hajamielinen hymy. Hän oli kaiketikin rikkaan talon poikia ja oli tullut hevosia paimeneen noin vaan, huvin vuoksi eikä tarpeessa. Hänen yllään oli kirjava keltaraitainen kattunapaita; pieni uusi ärmäkkä ei ollut hihoilla ja hädin tuskin pysyi hänen vähäisillä hartioillaan; sinisessä vyössä riippui pikkuinen kampa. Hänen matalavartiset saappaansa olivat todellakin hänen omat saappaansa, — ei isän.

Toisella pojalla, Paavolla, oli takkuinen musta tukka, harmaat silmät, leveät posket, kalpeat, rokon-arpiset kasvot, suuri, mutta säännöllinen suu, koko pää iso, ruumis jätterä, kömpelöinen. Ei ollut pojassa näkyä, se on totta; mutta sittenkin hän miellytti minua: hän katsoi aina niin suoraan ja viisaasti ja hänen äänessänsäkin kuului lujuutta. Ei ollut pukukaan pulska: täpläinen paita ja paikatut housut, siinä koko puku.

Kolmannella, Ellulla, olivat kasvot jotenkin jokapäiväiset, pitkät, nenä könkönenä, silmät heikot. — Hänen kasvonsa osoittivat jonkunlaista tylsää, sairasmielistä huolehtimista. — Yhteen puristuneet huulet eivät liikkuneet, kulmakarvat olivat yhtä mittaa rypyssä, — näytti kuin hän lakkaamatta olisi sirristellyt silmiänsä valkealta. Keltaiset melkein valkoiset hivukset ne pistivät terävinä suikaleina matalan huopalakin alta, jota hän molemmin käsin vähä väliä painoi alas korville. Jaloissa oli hänellä uudet niinivirsut ja rievut; kolmasti vyötäisille kiedottu paksu nuora piti huolellisesti kiinni hänen siistiä mustaa takkiansa. Hän, niinkuin Paavokin, oli korkeintaan kaksitoista vuotta vanha.

Neljäs, Lauri poika, noin kymmenen vuoden iässä, herätti uteliaisuuttani alakuloisella, miettivällä katseellaan. Hänen kasvonsa olivat pienenlaiset, laihat, kesäleivissä, leuka terävä kuin oravalla. Huulia tuskin eroitti, mutta omituisen vaikutuksen tekivät hänen suuret, mustat silmänsä, joissa asui tumma tuli: ne näyttivät tahtovan sanoa jotakin, johon kieleltä — ainakin hänen kieleltään — puuttui sanoja. Hän oli lyhyt kasvulleen, heikkoruumiinen, ja pukunsa jotenkin köyhä.

Viimeistä, Junua, en minä alussa huomannutkaan; hän oli pitkällään maassa, hyyristyneenä paksuraisen niinimaton alle. Sieltä hän vaan silloin tällöin pisti ulos keltaisen kiharaisen päänsä. Iältään oli hän noin seitsemän vuotta vanha.

Tuossa minä olin maassa pitkälläni pensaan juurella ja katselin poikia. Toisen valkean päällä riippui vähäinen pata, jossa kiehui perunoita. Paavo oli keittäjänä. Polvillaan seisten hän tuon tuostakin tokaisi tikulla pataan, jossa vesi alkoi kiehua porista. Rietu oli maassa, nojaten kyynäspäähänsä, nutun liepeet levällään. Ellu istui Laurin vieressä, yhä vaan silmiänsä sirristellen. Lauri istui allapäin ja katsoi jonnekin kaukaisuuteen. Junu ei liikahtanutkaan mattonsa alla. Vähitellen rupesivat pojat jälleen puhelemaan.

Ensin juttelivat niitä näitä, huomispäivän töistä, hevosista, mutta äkkiä kääntyi Rietu Ellun puoleen, ja kysäsi, ikäänkuin uudistaen keskeynyttä haastelua:

— "Oikeinkos sinä sitten näit sen haltijan?"

— "En, en minä sitä nähnyt, eikä sitä saakaan nähdä", vastasi Ellu käheällä ja heikolla äänellä, joka oli kokonaan hänen kasvojensa lauseen mukainen. "En nähnyt, vaan kuulin... Enkä minä yksinäni".

— "Missä teillä haltijat elustavat?" kysyi Paavo.

— "Vanhassa patahuoneessa".

— "Käyttekös te sitten tehtaan työssä?"

— "Kuinkas muuten? Me olemme Antti veikon kanssa silomiehiä".

[Silomiehet paperitehtaassa silittävät paperia.]

— "Vai olette te vaaprikan väkeä!"

— "No kuinkas sinä sen haltijan näit?" kysyi Rietu.

— "No tämmöinen se oli juttu. Sattui, näet sen, niin, että meidän piti Antti veljen kanssa ja Mihejevan Rietun kanssa, ja oli siinä vielä Väärän Ivaska ja vielä toinen Ivaska, tuolta Punaisilta Rinteiltä, ja sitten vielä Suhorukovan Ivaska ja olihan siellä vielä poikia hyvä joukko: yhteensä oli meitä kymmenkunta, kaksi vuorokuntaa näethän; niin, ja meidän piti olla patahuoneessa yötä, eikä siinä juuri niin pitämistäkään ollut, mutta Nasarow, päällyismies, kielsi: mitäpäs, sanoo, te, pojat, kotia tallustattekaan; huomenna kun työtä on paljon, niin älkää, poikaset, lähtekö kotia ensinkään. Niin sitä sitten jäätiinkin. Maataan tuossa yhdessä, niin Anttu poika rupeaa pakinoimaan: mitähän, sanoo, jos haltija tulisi?... Eikä näet ennättänyt loppuunkaan vielä puhua Anttu veli, niin jo alkaakin käydä kolista ylhäällä; me näetsen olimme alaalla, mutta kohina kuului ylhäältä, rattaan luota. Siellä, kuulehan, kävelee ja kävelee, ja laudat ne oikein parkuvat ja paukahtelevat. Ei aikaakaan, niin jo kulki päämme kohdalla, ja samassa vesi pauhaamaan rattaassa, ratas pyörimään kolajamaan: ja sulkulaudathan ne olivat sittenkin kiinni! Kovin tuo kävi meille ihmeeksi: — kukas se sulut on nostanut, koska vesi on lähtenyt liikkeelle? No ratas se pyörähti kerran, pyörähti toisen ja pysähtyi sitten. Mutta haltija tuli ylhäältä takaisin ovea kohti ja alkaa sitten astua alas ja astuu, näethän, verkalleen, ei hätäile; mutta portaat ne oikein moukuvat hänen allaan... Jo tuli meidän ovelle asti, tuli ja siinä odottelee ja odottelee ... mutta annas kun samassa ovi lennähtää aivan selko selälleen. Kylläpä hätkähtivät pojat; katsahdettiin ovelle päin, ei näy mitään. Mutta äkkiä, kuulehan, lähtee yhden ammeen luota paperiverkko heilumaan ja häilymään, ja veteenkin, näet sen, pulahtaa ja sitten ilmaan kiepsahtaa ja siellä näet noin, noin tuolla lailla lerkkuu huuhtoo, ja sitten taas menee sijalleen. Sitten läksi toisen ammeen luota koukku naulasta irti ja nousi naulaan jälleen; sitten tuntui joku astuvan ovelle ja annas kun se siinä rupeaa yskimään ja köhimään ja kakistelemaan kuin mikä lammas, niin, niin kovaa... Silloin näethän ei muuta kuin pojat kaikki yhteen myttyyn, niin kaaduttiinkin, ja siinä sitten kukin alimmaiseksi koettamaan... Kylläpä säikähtivät pojat silloin".

— "Katsos sitä!" virkkoi Paavo. "Mikähän sitä niin rupesi yskittämään?"

— "En tiedä; kostea ilmako lie yskittänyt vai mitä".

Kaikki vaikenivat hetkiseksi.

— "Eikös perunat ole jo kypsiä?" kysäsi Rietu.

Paavo koetteli.

— "Kovia ovat vielä... Näethän, kuin molahti", lisäsi hän, katsahtaen joelle päin: "hauki tai... Kas tuolla lensi tähti!"

— "Mutta kuulkaas, pojat, mitä minä teille kerron", virkkoi vienolla äänellä Lauri; "isä jutteli sitä tässä menneellä viikolla".

— "No kuullaan", lausui Rietu suojelevaisesti.

— "Tunnettehan te Kaapron, kirkonkylän sepän?"

— "Kyll' tunnetaan".

— "Niin, mutta tiedättenkös te, pojat, minkätähden hän aina on niin alakuloinen eikä mitään puhele? Tiedättenkös? Asia näet on tällainen. Kerran — niin sitä isä haastoi — läksi Kaapro metsään pähkinään. No, älähän huoli. Metsään mies meni, mutta sielläpä eksyikin; joutui näet semmoiseen paikkaan, ett'ei enää takaisin osannutkaan. Kyllähän hän siellä kävellä kierteli sinne ja tänne ja jos jollekin haaralle myöhään yöhön asti, mutta tielle ei osannut. Istui tuosta sitten puun juurelle aamun koittoa odottamaan; siihen näet istui ja torkahti. No älähän huoli. Siinä sitä istui mies ja torkkui, niin äkkiä kuulee jonkun kutsuvan häntä. Hän avaa silmänsä — ei ole ketään. Hän torkahti uudelleen — taas kutsutaan. Hän katsoo tirkistelee, niin eikös vaan istukin sinipiika puun oksalla! Siinä istuu ja katsoo häntä ja nauraa kitkattaa niin että on katketa... Kuutamo oli silloin kirkas, niin kirkas, että kaikki näkyi kaikki tyyni. No älähän huoli. Siinä hän istui, sinipiika oksalla, niin puhtoisena ja valkoisena kuin mikä särki tai sorva — niin ja ruutanakin on samanlainen valkoinen, hopeankarvainen. Hätkähti silloin ja sätkähti Kaapro seppä kovin, mutta sinipiika se nauraa nauramistaan ja yhä vaan noin kädellään viittaa häntä tulemaan. Seppä nousi ja oli jo vähällä totella tyttöä, mutta Jumala kai hänet siitä esti: seppä otti ja teki ristin merkin... Ja niin, kuulehan, oli vaikea tehdä ristin merkkiä: käsi, sanoo, oli kuin kivettynyt, ei tahtonut paikaltaan liikahtaa, ei mitenkään... Ei hullumpaa... Mutta annas kun vaan oli tehnyt ristin merkin, niin, tiedättenkös, samassa lakkasi metsän impi nauramasta ja purskahtaa äkkiä itkuun... Siinä hän itkee kallottelee ja kyyneleitä hivuksillansa pyyhkii, ja hivukset, kuulehan, olivat sillä vehreät, kuin pellolla pellava. Istuu tuossa Kaapro seppä ja sinipiika katsoo; viimein niin jo kyselee: Mitä, sanoo, itket, sinä Tapiolan tyttö? Siihen vastaa sinipiika: Miksikä, sanoo, sinä inehmon lapsi, ristin merkin teit? Olisithan voinut minun kanssani elää ilossa ja riemussa loppuun asti. Sitä minä nyt itken ja huolehdin, että teit ristin merkin; enkä tässä minä yksin huolehdi, sinäkin saat huolehtia kuolinpäivääsi asti. Samassa hän katosi näkymättömiin ja samassa älysi Kaaprokin, mistä kautta hän osaa kotiansa, toisin sanoen pois metsästä... Niin, mutta siitä pitäin on hän yhä ollut alakuloinen".

— "Katsos tuota!" virkkoi Rietu, oltuaan kotvasen aikaa ääneti. "Mutta mitenkäs tuommoinen metsän tyttö saattaa sillä tapaa loitsia kristityn ihmisen? Ja eihän Kaapro totellut tyttöä?"

— "No älähän muuta sano!" sanoi Lauri. "Äänikin oli tytöllä hieno semmoinen ja valitteleva kuin sammakolla, — niin oli Kaapro jutellut".

— "Oikeinko isä teillä itse tätä haastoi?" jatkoi Rietu.

— "Itse. Minä olin pankolla ja kuulin kaikki tyyni".

— "Kummallinen juttu. Mitäpä hänellä olisi surun syytä! Mahtoi hän sentään olla mieliin metsän tytölle, koskapa tämä niin kovin häntä kutsui luokseen".

— "Jopa ja mitä!" puuttui Ellu puheeseen. "Hän tahtoi saada Kaaproa luokseen, kutkuttaakseen hänet kuolijaksi, — sitä hän tahtoi. Semmoista ne tekevät, nuo metsän tyttäret".

— "Niin, mutta kyllä täälläkin on metsän tyttöjä", virkkoi Rietu.

— "Eikä ole", vastasi Lauri. "Täss' on puhtaat ja lakeat paikat. Se se vaan vähän kammottaa: joki on näin lähellä".

Kaikki vaikenivat.

Äkkiä kajahti kaukaa pitkälinen, heleä, melkein vaikeroiva ääni, yksi noita omituisia öisiä ääniä, jotka kajahtavat äkkiä kesken syvää hiljaisuutta, kohoavat ylös, seisovat ilmassa ja vähitellen hälvenevät, ikäänkuin kuolehtuen pois. Sä rupeat kuuntelemaan, — tuntuu siltä kuin ei olisi mitään, mutta korvissa soi soimistaan. Tuntui kuin joku oli päästänyt pitkällisen huudon kaukana tuolla, aina taivaan rannassa, kuului sitten kuin olisi joku toinen vastannut hänelle metsästä hienolla, terävällä naurun hihityksellä, ja vähäinen sihaus lensi yli joen pinnan. Pojat katsahtivat toisiinsa ja säpsähtivät...

— "Jes' siunatkoon!" kuiskasi Ellu.

— "Voi teitä lanttuja!" huudahti Paavo. "Olipa siinä nyt säikähdyksen syytä! Hei pojat! Nyt ovat perunat kypsiä".

Kaikki siirtyivät kattilan ympärille ja alkoivat syödä höyryäviä maa-omenia. Junu se vaan ei liikahtanut paikaltaan.

— "Entäs sinä?" kysäsi Paavo, mutta Junu ei tullut mattonsa alta. Pian oli kattila tyhjä.

— "Mutta kuulittenkos pojat", rupesi Ellu haastelemaan, "mitä tässä tuonoin tapahtui Vaarnavitsoilla?"

— "Padollako vai?" kysäsi Rietu.

— "Niin, padolla juuri, vanhalla padolla. Kas se se vasta on noiduttu paikka ja autio semmoinen, ympärillä on alhoja ja rotkoja ja rotkoissa asuu käärmeitä".

— "No mitä siellä tapahtui? Kerro nyt!"

— "Tämmöinen siellä juttu tapahtui. Sinä, Rietu, et sitä taida tietääkään, mutta Vaarnavitsoilla on meillä haudattuna muuan mies, joka oli hukunut monta, monta aikaa sitten, silloin kuin vielä lampi oli ollut syvä. Hauta näkyy vielä kumminkin, eikä sitäkään enää paljoa näy: kumpu pikkuruinen semmoinen vaan... Tuossa tuonoin kutsui vouti Jeremiasta, koirain hoitajaa: menepäs, sanoo, postia hakemaan, Jeremias. Jeremias se meillä aina postissa käy. Koirat on häneltä kuolleet joka sorkka; mikä lieneekään, mutta ei vaan kestä koirat hänellä, eivätkä ole milloinkaan kestäneet; mutta muutoin hän on hyvä koirain hoitaja.

No, äläs huoli! Jeremias lähtee postia hakemaan, ja kuinka lie siellä viivähtänytkin kaupungissa, mutta pöhnässä vaan mies oli paluumatkallaan. Yön selkään hän lähti, ja kirkas oli yö. Kuu kumoitti... Lautan yli kulkee kanssa, semmoinen näet oli hänellä tie. Kulkee, kulkee, niin näkeekin: tuolla hukkuneen miehen haudalla lampaan vuona kävelee, valkoinen semmoinen ja kiharainen ja korea. Annas kun korjaan tuon, arvelee Jeremias; eksyyhän se muutoinkin tänne metsään, ja astuukin hevosen selästä maahan ja ottaa vuonan syliinsä. No niin, vuona ei puhu mitään. Tulee tuosta Jeremias takaisin hevosen luo, niin tämäkös perimään ja korskumaan ja päätänsä puistelemaan. Sai hän kumminkin heponsa hillityksi, nousi selkään vuona sylissä ja lähtee edelleen, vuonaa pidellen. Katselee siinä lampaan vuonaa, ja vuonakin näethän katselee häntä, suoraan silmiin tuijottaa. Jo vähän niinkuin kammottamaan rupeaa tämä Jeremiasta: enhän muka minä milloinkaan ole nähnyt lampaan vuonan tuolla lailla katselevan ihmistä silmiin. Ei ole sentään millänsäkään, silittelee vaan karitsaansa ja sille puhelee: 'pääkkö pää, pääkkö pää!' Mutta kun vuona samassa aukaisee suunsa ja sanoo samat sanat: 'pääkkö pää, pääkkö pää'...

Tuskin oli kertoja lausunut viimeisen sanan, niin kaapsahivat koirat äkkiä pystyyn ja huimasti haukkuen syöksivät nuotion luota, kadoten yön pimeyteen. Pojat säikähtivät joka mies. Junu hyppäsi mattonsa alta. Kiljaisten riensi Paavo koirien perään. Haukunta poistui nopeasti yhä kauemmaksi. Kohta kuului häirityn hevoslauman levoton töminä. Paavo luikkaeli kovaa: "Virkku! Merkki!"... Muutaman silmänräpäyksen perästä haukunta vaiken: Paavon ääni tuli jo kaukaa. Kului vielä kotvanen. Neuvottomina katselivat pojat toisiansa: mitähän muka tästä tulee... Äkkiä kajahti hevosen juoksun töminä; heti sen jälkeen tulla tuoksahti hevonen näkyviin ja pysähtyi aivan nuotion ääreen. Siepaten harjasta kiinni, hyppäsi Paavo alas sen seljältä. Koirat hyppäsivät nekin valon piiriin ja kävivät istumaan, kielet pitkällään.

— "Mitä siellä oli?" kysäsivät pojat.

— "Ei ollut mitään", vastasi Paavo, huiskaisten kädellään hevosta. "Mikä lienee koirain nenään haiskahtanut. Luulin jo sudeksi", liitti hän kylmäkiskoisesti, tiheästi hengittäen koko rintansa leveältä.

Mielihyvällä katselin minä Paavoa. Hän oli varsin miellyttävä tällä hetkellä. Hänen rumilla, nyt nopeasta juoksusta elpyneillä, kasvoillaan paloi rohkeus, uljuus ja luja päättäväisyys. Aseetonna, ei raippaakaan kädessä, oli hän rientänyt yksinään suden kimppuun. "Sepä oiva poika", arvelin minä, katsellessani häntä.

— "Onkos niitä täällä päin nähty sitten, susia näethän?" kysäsi pelkuri Lauri.

— "Paljonhan niitä täällä on aina", vastasi Paavo, "mutt' eivät ne muulloin pahaa tee kuin talvella".

Hän kävi jälleen valkean ääreen. Istuutuessansa laski hän kätensä toisen koiran takkuiselle niskalle, ja ihastunut elukka ei pitkään aikaan liikauttanut päätänsä, kiitollisella ylpeydellä katsellen Paavoa syrjästä.

Junu kömpi jälleen maton alle.

— "Kylläpäs sinä vaan osaat julmia juttuja kertoa, Ellu", virkkoi Rietu, joka, rikkaan talon poikana, oli puheenjohtajan tapaisena (omasta puolestaan hän puhui vähän, ikäänkuin olisi pelännyt kadottavansa oman arvonsa).

— "Ja mikä lie vielä koiratkin riivannut haukkumaan... Niin, kyllä minä olen kuullut, ett'ei se paikka tiellä ole puhdas".

— "Vaarnavitsatko?... Noiduttu mikä noiduttu! Kuuluvat ne siellä nähneen jo monastikin vanhaa isäntä

vainajata. Semmoisessa sanovat kävelevän pitkäliepeisessä nutussa ja yhä vaan hokevan jotakin maasta. Kerran sattui Trofimitsh vaari näkemään hänet. Mitäs sinä, sanoi, isäntä hyvä, Ivana Ivanitsh, maan päältä haet?"

— "Hätkö se siltä oikein kysyi?" keskeytti hämmästynyt Rietu.

— "Kysyi kyllä".

— "Sepä on rohkea mies, tuo Trofimitsh... No entäs sitten?"

— "Kivirikon kukkasia, sanoi, olen hakemassa. Ja niin kolkosti näethän sanoikin: kivirikon kukkasia. — Mitäs sinä, isäntä hyvä, Ivana Ivanitsh, kivirikon kukkasilla teet? — Kovin, sanoi, painaa hauta, Trofimitsh; kovin painaa: pois tekisi mieli, pois tekisi"...

— "Näethän", virkkoi Rietu; "liian vähätkö lie elänyt vai mitä"...

— "Katsos kummaa!" arveli Lauri.

— "Enhän minä luullut kuolleita muulloin saavan nähdäkkään kuin muiston-lauantaina".

[Muiston-lauantaiksi, oikeastaan "vanhempain lauantaksi", sanotaan sitä lauantaita, jolloin kuolleitten muistojuhlaa vietetään.]

— "Kyllähän kuolleita saa nähdä millä hetkellä hyvänsä", vakuutuksella virkkoi Ellu, joka näkyi muita paremmin tietävän kaikki kyläiset tarut ja taikaluulot. "Mutta muiston-lauantaina saattaa nähdä elävänkin, minä näet tarkoitan, sen, jonka vuoro sinä vuonna on kuolla. Ei tarvitse muuta kuin yöllä menee istumaan kirkon portaille ja yhä vaan katsoo maantielle. Siinä sitten kulkevatkin ohitsesi ne, jotka sinä vuonna kuolevat. Menneenä vuonna kävi meillä Juliana muori kirkon portailla istumassa".

— "No näkikös hän ketä?" kysyi Lauri uteliaasti.

— "No kuinkas muutoin? Ensinkin istui hän kauan, istui, istui, eikä nähnyt ketäkään, ei nähnyt eikä kuullut ... joskus vaan näet niinkuin missä koira olisi haukahtanut silloin tällöin... Mutta äkkiä, niin äläs huoli ... jo tulee tietä myöten poikanen, pelkkä paita ressu päällä. Juliana muori katsomaan — Irrtusen Ivaskahan se on!"...

— "Sekö, joka kuoli tässä kevättalvesta?" keskeytti Rietu.

— "Sama juuri. Astuu näethän eikä päätänsäkään nosta... Mutta kyllä Juliana hänet tuns... Katselee vielä sitten muori: tiellä akka tulee. Hän katselemaan, tirkistelemään. — Jes' siunatkoon! itsehän se on Juliana muori, ilpoisen itse!"

— "Ettäkö oikein itse?" kysyi Rietu.

— "Ihan itse".

— "No mutta eihän Juliana vielä ole kuollut?"

— "Eihän ole vielä vuosiakaan umpeen mennyt. Mutta katselepas sinä tuota muoria: tuskin enää pystyssä pysyy".

Kaikki vaikenivat jälleen, Paavo viskasi kourallisen kuivia varpuja valkeaan. Selväpiirteisinä mustenivat ne äkkiä leimahtaneessa liekissä, ja sitten ritisemään ja savuamaan ja kiemuroimaan, kohotellen palaneita päitään. Ankarasti vavisten heiahti valo joka haaralle, liiatenkin ylös päin. Äkkiä ilmaantui, mistä lienee tullutkaan, valkoinen kyyhkynen. Se lensi suoraan tähän valon helmaan, pyörähti sitten säikähtäneenä jonkun kerran yhdessä kohdin, heloittaen kuumasta hohteesta, ja katosi, siipiänsä räpsytellen.

— "Tuo on eksyksissä", huomautti Paavo. "Nyt se lentää lepsuttelee kunnes lyö päänsä johonkin, ja mihin päätyy, siihen jääkin aamun koittoon asti".

— "Mutta kuules, Paavo!" kysäsi Lauri, "eihän se vaan ollut autuaan sielu, joka lensi taivaasen? Vai mitä?"

Paavo heitti toisen kourallisen varpuja valkeaan.

— "Saattaa olla", virkkoi hän viimein.

— "Kuules, Paavo", alkoi Rietu, "näkyikös teidänkin kylässä tuo taivaan näky silloin?"

— "Niin sekö, kun aurinko meni piiloon? Näkyi kyllä".

— "Kyllä maar tekin pelästyitte?"

— "Pelästyipä siellä moni muukin. Niinpä meidän herrakin. Kyllähän hän oli jo puhunut siitä ennenkin: tulee muka semmoinen ja semmoinen näky, mutta annas kun se sitten oikein tuli ja pimeni, niin, — niin kuului kovin säikähtäneen herrakin, että oikein... Mutta perheen tuvassa keittäjä muija, kuulehan, mitä teki. Kun vaan pimeys tuli, niin muija otti ja hiilikoukulla särki ja kaasi kaikki padat ja kattilat: kukapas muka nyt enää syömistä kaipaa, kun maailman loppu on tullut. Niin meni vellit ja kermat poroon, että kihisi. Meillä kävi kylässä semmoisiakin huhuja, että maailmaan muka ilmaantuu valkoisia susia, ja ne rupeavat syömään ihmisiä, ja suuri kokko lintu lentoon lähtee ja viimein näkevät Trishkankin".

[Trishkan tarut vivahtavat kertomuksiin Anti-Kristuksesta.]

— "Mitä se Trishka on?" keskeytti Ellu innokkaasti.

— "Mistäs sinä oletkaan, kun ei teillä tiedetä, mikä Trishka on! Trishka, näetsen, on kummallinen mies semmoinen, joka tuleva on; ja se on niin kummallinen mies, ett'ei sitä voi ottaa kiinni eikä sille voi mitään tehdä: niin kummallinen se on. Lähtee esimerkiksi kristityt ihmiset nuijilla häntä vastaan, piirittävät hänet ja saartavat, mutta hän kääntää heiltä silmät niin, että he käyvät toisiansa kolhimaan. Panevat hänet esimerkiksi linnaan. Hän pyytää vettä juodakseen; tuodaan miehelle napolla vettä, mutta hänpä puikahtaa sukeltaa nappoon — ota hännästä kiinni! Panevat hänet esimerkiksi rautoihin; mutta hän kun vaan käsiänsä lyö yhteen kerran, toisen, niin kahleet samassa putoavat pois. Niin, semmoinen mies näetsen lähtee kiertämään kylästä kylään ja kaupungista kaupunkiin ja viettelemään ja kiusaukseen johdattamaan kristityitä ihmisiä ... eikä sille mahda yhtään mitään. Semmoinen kummallinen ja kamala se Trishka on"...

— "Niin", jatkoi Paavo tyynellä äänellään, "semmoinen se on, ja sitä nyt odotettiin meilläkin. Vanhat ukot ne puhuivat: kun vaan, sanoivat, alkaa taivaan näky, niin samassa tulee Trishkakin. No äläs huoli. Taivaan

näky alkoi, kylän väki kaikki kujalle ja kedolle: mitähän tästä muka tulee. Meillä tiedättehän on aukeat paikat, näkee avaralle. Katsotaan tuossa, katsotaan, — niin eikös vaan tulekin mäen rinnettä alas mies, outo semmoinen ja pää kovin kummallisen näköinen... Silloin kaikki huutamaan: "Trishka tulee, Trishka tulee!" Ja samassa pakoon joka mies. Kylänvanhin se hyppäsi ojaan; kylänvanhimman akka tarttui kiinni portin-alukseen ja huutaa siinä sitten täyttä kulkua; oman kartanokoiransakin, näet, peloitti niin pahasti, että se riuhtasihe irti kahleistaan, hyppäsi aidan yli ja ala polttaa metsään. Mutta Kuisman isä, — niin se meni kaurapeltoon ja rupesi siellä ruisrääkkänä huutamaan: eiköhän muka tuo ihmisen hukka edes lintua säälisi ja armahtaisi. Niin säikähtivät kaikki!... Mutta mäen rinteelläpä kulkikin vaan meidän kylän vannesepä, Malakias: oli näet ostanut uuden pytyn ja kantoi sitä nyt päässänsä".

Pojat purskahtivat nauruun joka mies, vaieten hetkiseksi, niinkuin usein käy ulkona haastelevain ihmisten kanssa. Minä katsahdin ympärilleni: juhlallisena, mahtavana vallitsi yö; myöhäisen illan kostea tuoreus oli vaihtunut sydän-yön kuivaksi lämpimäksi, ja kauan sen oli vielä määrä pehmoisena harsona verhota nukkuvia ketoja; pitkä aika oli vielä, ennenkuin tuulahtaa aamun ensi henkäys, pitkä aika, ennenkuin syttyy koin ensi kipinät. Kuutamo ei ollut; kuu nousi siihen aikaan myöhään. Lukemattomat, kultaiset tähdet näkyivät hiljalleen kulkevan linnunradan suuntaa, kilvassa kimallellen, ja niitä katsellessasi olit todellakin himmeästi tuntevinasi vaan huimaa, pysähtymätöntä kulkua...

Omituinen, vaikea, tuskanomainen huuto kajahti samassa kaksi kertaa perättäin joen päältä ja moniaan silmänräpäyksen jälkeen kuului jo kauempaa.

Lauri säpsähti... "Mitäs se oli?"

— "Haikara se on", vastasi Paavo tyyneesti.

— "Vai haikara", toisti Lauri. "Mutta kuules, Paavo! Eilen illalla minä kuulin", jatkoi hän, oltuaan kotvasen aikaa ääneti, "ehkä sinä tiedät"...

— "Mitä sinä kuulit?"

— "Minä kuljin eilen Kivi-Töyräiltä Sashkinaan; ensin minä kuljin meidän pähkinämetsän kautta, mutta käänsin sitten kedolle, siinä kohdin, muistathan, missä se tekee äkkinäisen polven; siinä on lammikko vielä semmoinen, kaisloja kasvaa ylt'yleensä. No, tämän lammikon rantaa minä käydä tepsuttelin, niin yht'äkkiä rupeaa sieltä kuulumaan valitus semmoinen, niin, niin surkea: ui-ui ... ui-ui ... ui-ui!... Minä pelästyin, veikkoset, aika lailla; myöhäinen oli näet ilta, ja äänikin oli niin valittavainen. Vähä puuttui, ett'en ruvennut itkemään... Mitähän se mahtoi olla, mitä?"

— "Siihen lammikkoon varkaat viime kesänä upottivat Jaakkiman, metsänvartijan", virkkoi Paavo. "Vainaja siellä kukaties vaikeroi".

— "No niin, veikkoset, niinpä niinkin", vastasi Lauri, avaten yhä suuremmiksi muutoinkin jo suuret silmänsä... "En minä ole tiennytkään, että Jaakkima siihen tapettiin. Olisinpa vielä pahemmin pelästynyt".

— "Kuuluu sitä olevan semmoisia pikkuisia sammakoitakin", jatkoi Paavo, "jotka niin surkeasti valittavat".

— "Sammakoitako? Ei maar, ei se ollut sammakon ääntä ... mitä hulluja"... (Haikara kiljasi uudestaan joen kohdalla)... "Tuota tuossa!" virkkoi Lauri ehdottomastikin: "huutaa kuin hiisi".

— "Ei hiisi huuda; mykkä se on", liitti Ellu; "käsiänsä se vaan paukuttelee"...

— "Oletkos sinä sitten hiittä nähnyt?" keskeytti hänet Rietu irvistellen.

— "En ole nähnyt, ja varjelkoon hyvä Jumala näkemästäkin; mutta kyllä sitä muut ovat nähneet. Tässä viimekin viikolla eksytti hiisi meidän kylän miehen metsään; kuljetteli, näet, kuljetteli metsässä ja aina vaan yhden kohdan ympäri... Hädin tuskin pääsi aamun hämärässä kotia".

— "No näkikös hän sen?"

— "Näki. Semmoinen, sanoi, on suuri ja musta, käiveräisissään, aivan kuin puun takana, ei sitä oikein osaa eroittaa, aina vaan niinkuin pyrkisi kuutamon piiloon, ja silmillään katsoo tuijottaa, suurilla semmoisilla ja räpyttelee niitä, räpyttelee"...

— "Hyi, mitäs puhutkaan?" huudahti Rietu, vähän vavahtaen ja kohottaen olkapäitään; "ole tuossa!"...

— "Ja miksikähän semmoista roskaa on maailmaan syntynyt?" virkkoi Paavo: "en minä ymmärrä".

— "Älä laita; kavahda vaan, ettei luulisi", varoitti Ellu.

Oli hetkinen äänettömyyttä jälleen.

— "Katsokaa, pojat, katsokaa", kuului äkkiä Junun lapsellinen ääni: "Katselkaa tuolla Jumalan tähtösiä; niin on kuin muurahaisia keossa!"

Hän kuroitti verevät kasvonsa maton alta, nojautui nyrkkiseensä ja verkalleen nosti ylös suuret hiljaiset silmänsä. Muittenkin poikain silmät kohosivat ylös — eivätkä niin pian laskeutuneetkaan.

— "Junu, kuules", virkkoi Rietu lempeästi: "onkos sinun Annikki sisaresi terve?"

— "Terve on", vastasi Junu, hiukan sorahtelevalla kielellä.

— "Sano sinä hänelle, miks'ei hän enää meillä käy".

— "En tiedä".

— "Sano, että hän kävisi".

— "Sanon".

— "Sano niin, että minä annan hänelle namusia".

— "Annatkos mullenkin?"

— "Annan".

Junu huokasi.

— "Älä vainenkaan anna minulle, en minä tarvitse. Anna vain hänelle: hän on niin hyvä tyttönen".

Junu laski päänsä jälleen maahan, Paavo nousi ja otti käteensä tyhjän padan.

— "Minnes nyt?" kysyi häneltä Rietu.

— "Joelle lähden, käyn vähän vettä; janottamaan rupesi".

Koirat nousivat ja läksivät hänen mukaansa.

— "Älä vaan putoa jokeen!" huusi Ellu hänen jälkeensä.

— "Mitenkös hän jokeen putoaisi?" sanoi Rietu. "Kyllä hän varoo".

— "Varoo, niin! Tapahtuuhan sitä vaikka mitä. Hän, näetsen, kumartuu — vettä ottamaan, mutta Vetehinen samassa sieppaakin poikaa kädestä ja vetää hänet luokseen. Sitten sanotaan: poika parka putosi jokeen... Putosi, muka! Kuulkaa, nyt hän menee kaislistoon", lisäsi Ellu, kuullahdellen.

Kaislistossa kuuluikin kohina.

— "Mutta onkos se totta, mitä sanotaan", kysyi Lauri, "että muka Eeva-Liisa, mielipuoli, siitä saakka kadottikin järkensä, kun kerran oli ollut hukkumaisillaan?"

— "Totta se on... Millaiseksi onkaan nyt käynyt Eeva-Liisa! Ja kertovathan ne hänen olleen korean tytön ennen muinoin. Vetehinen hänet pilasi. Ei liene odottanut, että niin pian vetävät tytön jälleen ylös. Siellä joen pohjalla se tytön pilasi".

(Minä olin usein nähnyt tämän samaisen Eeva-Liisan. Ryysyissä, kauhean laihana, kasvot mustat kuin sysi, katse tylsä ja suu aina irvessä. — Semmoisena hän kulkee, laahustelee tuntikausin yhdellä paikalla, tiellä jossakin, lujasti puristaen luiset kätensä rintaa vastaan ja verkalleen heiluen jalalta toiselle, kuin metsän peto häkissä. Hän ei ymmärrä puhetta ensinkään: joskus vaan nauraa hahauttaa ämmä nytkytellen).

— "Niinhän sitä kerrotaan", jatkoi Lauri, "että Eeva-Liisa hyppäsi veteen siitä syystä, että sulhanen oli hänet pettänyt".

— "Siitä juuri".

— "Mutta muistatkos sinä Vilhon?" lisäsi Lauri murheellisesti.

— "Mitä Vilhoa?" kysyi Rietu.

— "Sitä, joka hukku", vastasi Lauri, "juuri tähän samaan jokeen. Kas sitä sitten oli kelpo poika! voi kuitenkin! Ja kylläpä rakastikin poikaansa äiti, Leena muori, kovin rakasti Vilhoansa. Ja niin, näetsen, oli kuin olisi Leena muori aavistellut, että vedestä se tuho pojalle tulee. Monastikin, kun Vilho meidän muitten poikain kanssa kesällä uimaan läksi, — niin Leenalle hätä käteen. Muut ämmät eivät mitään puhu, ohitse vaan käydä käävyroittelevät korentoineen, mutta Leena se korenon laskee maahan ja yhä vaan huutelee poikaansa: 'tule jo takaisin, kulta poikani! Tule jo vainenkin takaisin, lapsi armas!' Ja miten hän sitten lienee hukkunutkaan, ties Jumala. Rannalla näet oli leikittelemässä; siinä oli äitikin, heiniä haravoimassa: niin tuossapa kuulee äiti äkkiä, niin kuin kuka kuplia veteen pulpautteleisi, — katsoo, niin ei näy enää muuta kuin Vilho pojan lakki veden päällä. Siitä, näetsen, asti ei ole Leenankaan laita aivan oikea: — usein tulee hän samalle rannalle, missä poika hukku; siihen laskeutuu maahan ja alkaa laulaa

hyräillä. — Vilho, muistattehan, aina lauleli laulua semmoista. — Samaa laulua muorikin laulaa hyräilee ja itkee samalla kallottelee ja Jumalalle haikeasti valittaa"...

— "Kas tuolta tulee Paavo", virkkoi Rietu.

Paavo tuli nuotiolle, kädessään kattila vettä täynnä.

— "Ei nyt ole", virkkoi hän, oltuaan hetken aikaa ääneti, "ei nyt ole laita oikea".

— "Kuinka niin?" kysäsi Lauri nopeasti.

— "Minä kuulin Vilhon äänen".

Kaikki säpsähtivät.

— "Ole tuossa nyt!" sopisi Lauri.

— "Kuulin totisesti. Sen kuin vaan näetsen rupesin vettä kohti kumartumaan, niin kuulenkin samassa kuinka minun kutsuu Vilhon ääni ja aivan kuin veden alta: 'Paavo, Paavo hoi, käypäs tänne'. Minä läksin pois, mutta otin vettä sentään".

— "Jesus siunatkoon!" puhelivat pojat, silmiänsä ristien.

— "Vetehinhän se sinne kutsui, Paavo", lisäsi Rietu. "Ja me kun juuri puheltiin Vetehisestä".

— "Niin, mutta tämä ei tiedä hyvää", lausui Ellu verkalleen.

— "Hui hai! Vähät tuosta!" virkkoi Paavo päättävästi. "Kun mitä on tulossa, niin se tulee kanssa".

Pojat vaikenivat. Paavon sanat näkyivät tehneen heihin syvän vaikutuksen. He rupesivat kohenteleimaan nuotion ympärillä, niinkuin asettautuen maata.

— "Mitäs se oli!" kysäsi äkkiä Lauri, nostaen päätään.

Paavo rupesi kuuntelemaan.

— "Taivaan vuohet lentää mäkättelevät".

— "Minne ne lentävät?"

— "Sinne lentävät, missä ei kuulu talvea olevan ensinkään".

— "Onkos semmoisiakin maita?"

— "On".

— "Missä asti?"

— "Kaukana hyvin, yhdeksän meren takana".

Lauri huokasi ja pani silmänsä kiinni.

Neljättä tuntia oli jo kulunut siitä kuin minä olin tullut poikasten luokse. Kuu nousi vihdoinkin. En sitä alussa huomannutkaan: niin se oli pieni ja kapoinen. Tämä kuuton yö se näkyi olevan aina yhtä juhlallinen kuin ennenkin... Mutta jo oli tummaan taivaan rantaan kallistunut monta tähteä, jotka vielä vähän aikaa sitten olivat olleet korkealla: ei enään kuulunut hiiskaustakaan mistään, niinkuin laita on ainoastaan aamupuolella yötä. Kaikki makasi sitkeätä, liikahtamatonta, koittoa tietävää unta. Ilmassa ei enää tuoksunut niin paljoa: tuntui jo kuin olisi siinä uudelleen ruvennut virtailemaan kosteutta... Lyhyt on kesäinen yö!... Poikain puhe sammui sitä myöten kuin nuotiokin... Koiratkin korskuivat; hevosetkin — mikäli minä osasin eroittaa himmeässä, heikosti kimaltelevassa tähtien valossa — olivat makaamassa, päät nuokallaan... Hiljainen unahdus valtasi minut; se muuttui torkuksi.

Tuore väre kulki kasvojeni ylitse. Minä avasin silmäni: aamu koitti. Ruskoa ei vielä näkynyt mistään, mutta jo kuului vaaleana itä. Ympärillä eroitti jo kaikki esineet, vaikka himmeästi. Kalpean harmaa taivaan kansi alkoi vaaleta, kylmetä, sinertää. Tähdet ne vuoroin välkähtivät heikosti, vuoroin sammuiivat: maa oli käynyt kosteaksi, lehdet hikisiksi; sieltä täältä kuului jo ääni, ja vieno aamun tuuli se läksi samoilemaan maita mantereita. Ruumiini vastasi siihen vähäisellä, iloisella värinällä. Minä nousin ripeästi ja astuin poikain luokse. He makasivat kaikki kyteväen nuotion ympärillä sikeätä unta. Paavo yksin kohosi puoliväliin ja loi minuun terävän katseen.

Minä nyökkäytin hänelle päätä ja läksin tieheni, pitkin höyryilevän joen vartta. En ollut kulkenut vielä kahtakaan virstaa, niin jo alkoi virtailla mun ympärilläni pitkin avarata, märkää ketoa ja edessä päin vihantaan verhoon puhkeutuneita mäen rinteitä myöten metsästä toiseen, ja takana päin pölyistä maantietä myöten, kimaltelevilla purpuraisilla pensailta ja jokea myöten, joka kainosti sinersi hälvenevän sumun välitse — kaikkialla alkoi virtaella nuoren, tulisen valon punervia, sitten punaisia, kultaisia virtoja... Kaikki kävi liikkeelle, kaikki heräsi, kaikkialla alkoi laulu ja puhe ja elämä. Kaikkialla välkkyivät nyt kirkassäteisinä timantteina isot kastepisarat; korvaani kajahti kirkon kellojen soitto, puhtaana ja kirkkaana, niinkuin olisi aamuinen vilpaisuus soitonkin pessyt, ja äkkiä kiiti mun ohitseni, tuttavieni poikain ajamana, yönsä levännyt hevoslauma...

Minun on valitettavasti lisääminen, että Paavo poika kuoli samana vuonna. Vetehen hän ei hukkunut; hän kaatui kuolijaksi hevosen selästä Sääli! Kelpo poika oli Paavo!

NAAPURINI RADILOV.

Syksyiseen aikaan asuvat lehtokurpat usein vanhan aikuisissa lehmuspuistoissa. Semmoisia puistoja on meillä Orlovin läänistä kyllin kyllä. Meidän esi-isämme, asuinpaikkansa valitessaan, eroittivat aina muutamia tynnyrin-aloja hedelmäpuistoiksi, joihin laitettiin lehmuskujia. Viidenkymmenen, enintänsäkin seitsemänkymmenen vuoden kuluttua nämä moisiot, "aatelis-pesät", vähitellen katosivat maan pinnalta, asuinrakennukset lahoilivat tai myötiin ne muuanne siirrettäviksi, kiviset ulkokuoneet raukeilivat raunioiksi, omenapuut surkastuivat ja hakattiin haloiksi, aidat ja laipiot kaatuilivat. Lehmukset ne vaan kasvoivat rehottivat, ja nykyjään, viljavainioitten keskellä, ne kertoivat tänaikuiselle kevytmieliselle polvelle "isistä ja veljistä entisten aikain". Kaunis puu se onkin, tuommoinen vanha lehmus... Sitä säälii Venäläisenkin talonpojan armoton kirves. Hienot on siinä lehdet; mahtavat oksat ulottuvat lavealle kaikille haaroin; ikuinen siimes on niitten alla.

Kerran, samoillessani Jermolain kanssa ketoja pitkin, peltopyitä pyytelemässä, huomasin syrjässä vanhan-aikuisen puiston ja läksin sinne.

Tuskin olin astunut metsän rinteeseen, niin kohosi peltopyy pensaasta; — minä laukas, ja samassa kuului huuto muutaman askeleen päässä minusta. Nuoren tytön pelästyneet kasvot vilahtivat puitten takaa, mutta katosivat heti kohta. Jermolai juoksi luokseni.

— "Mitäs te tässä paukuttelette? Tässä asuu moision herra".

En vielä ennättänyt mitään vastata, ei ollut koiranikaan vielä ennättänyt tuoda luokseni ammuttua lintua jalolla arvollisuudellaan, niin jo kuului nopeita askelia ja metsän tiheiköistä astuu esiin kookas mies, viikset huulessa. Tyytymättömänä pysähtyi hän eteeni. Minä koetin antaa niin hyvän selityksen kuin osasin, sanoin nimeni ja tarjosin hänelle linnun, joka oli ammuttu hänen alueellansa.

— "Olkoon menneeksi", sanoi hän myhähtäen, "minä otan vastaan saaliinne, mutta yhdellä ehdolla: te jätte meille päivälliselle".

Tästä tarjouksesta minä, suoraan sanoen, en kovinkaan ihastunut, mutta mahdoton oli kieltäytyä.

— "Minä olen täkäläinen tilan-omistaja ja naapurinne, Radilov; kenties olette nimeni kuulleetkin", jatkoi uusi tuttavani. "Tänään on sunnuntai-päivä ja päivällinen niin muodoin lienee meillä jommoinenkin. En olisi teitä muutoin pyytänytäkään".

Minä vastasin mitä tämmöisissä tapauksissa vastataan ja läksin hänen jälkeensä. Äsken puhdistettua polkua myöten tulimme pian lehmuspuistosta ja astuimme kaalimaahan. Vanhain omenapuiden ja levinneitten karviaispensaitten välissä kuulsivat kirjavina sarkoina pyöreät, vaalean vehreät kaalinpää; humala kierteli korkeita sauvojansa; tiheässä seisoivat multalavoilla ruskeita keppejä, joita kuiva herne kietoi; isoja litteitä kurpitseja oli kirjavanaan maassa; kurkut kellersivät pölyttyneiden kulmikasten

lehtiensä alla; aidan vierustalla nuokkueli korkea nokkonen, parissa kolmessa paikassa kasvoi pensaina kuusamo, selja ja orapihlaja, jäännöksiä entisistä "klumbeista". Vähäisen kalasäiliön vieressä, joka oli täynnä punertavan limaista vettä, näkyi kaivo ja sen ympärillä ropakoita. Ankat häärivät ja pyörivät noissa ropakoissa; koira, vavisten koko ruumiissansa ja silmiänsä sirristellen, kalusi luuta kedolla; kirjava lehmä seisoi siinä lähellä laiskasti nyhtäen ruohoa ja siiloin tällöin heittää heilauttaen häntää laihaan selkäänsä. Polku kääntyi syrjään; puitten välitse ilmaantui silmäimme eteen vanhanlanta, harmaa pikku talo, valkokattoineen ja edessä vääristynyt kuisti. Radilov pysähtyi.

— "Mutta", sanoi hän, vilpittömästi ja suopeasti katsahtaen minua silmiin, "minä olen tullutkin toiseen päätökseen; kukaties teidän ei teekään mieli tulla meille; siinä tapauksessa..."

Minä keskeytin hänet, vakuuttaen, että minun päin vastoin on hauska aterioida hänen luonansa.

— "Niinkuin suvaitsette".

Me astuimme taloon. Lakeija-poika, pitkäliepeisessä nutussa sinisestä paksusta verasta, tuli vastaamme kuistilla. Radilov paikalla käski hänen antaa viinaa Jermolaille; metsästäjäni kumarsi kunnioituksella jalon antajan selkäpuoleen. Eteisestä, jonka seinät oli peitetty kaikenlaisilla kirjavilla kuvilla ja jossa riippui useampia linnunhäkkeitä, astuimme vähäiseen huoneeseen. Se oli Radilovin kirjoitushuone. Minä riisuin yltäni metsästysneuvot, panin pyssyn nurkkaan, lakeija-poika pitkäliepeisessä nutussa harjasi minut puhtaaksi.

— "Mennäämpä nyt vierashuoneeseen", virkkoi Radilov ystävällisesti; "minä esitän teille äitini".

Minä seurasin häntä. Vierashuoneessa, keskimmaisella sohvalla istui lyhytkasvuinen vanha rouva, yllään ruskeat vaatteet ja päässä valkoinen myssy. Hänen kasvonsa olivat laihat, mutta hyväntahtoiset; katse oli arka ja surullinen.

— "Tässä, äiti hyvä, on meidän naapurimme".

Vanha rouva kohosi ja kumarsi minulle, päästämmättä käsistänsä paksua, langasta kudottua pussosta.

— "Milloinka olette tulleet näille maille?" kysäsi hän hiljaisella ja heikolla äänellä, räpytellen silmiänsä.

— "Vähän aikaa sitten".

— "Jättekö kauaksi tänne?"

— "Luultavasti talveen saakka".

Eukko vaiken.

— "Kas tämä tässä", puuttui Radilov puheeseen, osoittaen minulle isoa, laihaa miestä, jota en ollut huomannutkaan huoneeseen tullessani; "tämä on Feodor Miheitsh... — No, näytäpä nyt, Fedja, taitoasi vieraalle. Mitäs sinä nurkassa nuhiset?"

Feodor Miheitsh nousi heti kohta tuolilta, otti akkunalta huononpäiväisen viulun rähjän, tarttui käyrään, ei kumminkaan päästä, niinkuin tavallista on, vaan keskeltä, painoi viulun rintaansa vasten ja ummistaen silmänsä läksi tanssia hyppäämään, hyräillen laulua ja vingutellen viulun kieliä. Hän on päältä nähden

noin seitsemänkymmenen vuoden iässä; pitkä pumpulikaulainen nuttu se niin surullisesti heilahteli ja huljahteli hänen kuivilla ja luisilla jäsenillään. Hän tanssi, milloin uljaasti pyöräytellen, milloin, kuni kuolehtuvana, puistellen pientä paljasta päätänsä, milloin taas kurottaen suonikasta kaulaansa, piesten jalkojaan yhdellä kohdalla ja väliin ilmeisellä vaivalla koukistaen polviaan. Vaiveroisena tuli ääni hänen hampaattomasta suustansa. Kasvoistani lienee Radilov huomannut, ett'ei Fedjan taito tuottanut minulle suurtakaan huvia.

— "No annahan jo olla, ukko, kyllä on jo tarpeeksi", virkkoi hän; "saat mennä ottamaan palkintoa".

Feodor Miheitsh pani samassa viulun takaisin akkunalle, kumarsi ensin minulle, vieraalle, sitten vanhalle rouvalle, sitten Radilov'ille ja läksi ulos.

— "Hovinherra se oli aikoinaan isänsä", jatkoi uusi tuttavani; "ja rikas mies olikin, mutta köyhtyi; nyt elelee täällä minun luonani. Ennen muinoin oli hän pahin huimapää koko läänissä; kaksi vaimoa ryösti miehiltä, piti laulajoita, itsekin lauloi ja tanssi kuin mies... Vaan suvaitsetteko ryyppyä? Päivällinenhän on jo pöydällä".

Nuori tyttö, sama, jonka olin vilaukselta nähnyt puutarhassa, tuli huoneesen.

— "Kas niin, tässä on Olgakin", virkkoi Radilov, kääntäen päänsä hiukan poispäin. "Suljen suosioonne. No mennäänpäs nyt ruoalle".

Me läksimme ruokahuoneesen ja istuimme pöytään. Feodor Miheitsh, jonka silmät olivat "palkinnosta" ruvenneet kiilumaan ja nenä hieman punehtunut, lauleli meidän astuessamme huoneesen ja käydessämme pöytään: "Voiton riemut ratki raikuu!" Hänelle pantiin eri lautanen pienelle pöydälle, ilman servettiä. Ukko parka ei ollut aivan nuhteeton puhtaudelleen ja sen vuoksi pidettiin häntä aina jonkun matkan päässä muusta seurasta. Hän risti silmänsä, huokasi ja rupesi syömään kuni ahma. Päivällinen ei ollut todellakaan huono eikä siitä, sunnuntakinen kun oli, puuttunut hyllyvää jäätelöä eikä Espanjan tuuliakaan (sen nimistä piirasta).

Radilov, joka oli kymmenkunnan vuotta palvellut jalkaväessä ja käynyt Turkin maalla, rupesi pöydässä kertoilemaan. Minä kuuntelin häntä tarkasti, salavihkaa tarkastellen Olgaa. Neitonen ei ollut vallan kaunis; mutta hänen kasvojensa päättävä ja rauhallinen lause, hänen leveä, valkoinen otsansa, sakeat hivuksensa ja erittäinkin hänen ruskeat silmänsä, pienet, mutta kirkkaat ja vilkkaat, olisivat vetäneet puoleensa kenen tahansa eikä ainoastaan minun. Minusta tuntui kuin hän olisi tarkastanut jok'ainoata Radilovin sanaa; osanottoa ei asunut hänen kasvoillaan vaan kiihkeä tarkkuus. Ikäänsä nähden olisi Radilov saattanut olla hänen isänsä; hän sinutteli Olgaa, vaan paikallapa arvasin, ettei hän ollut Radilov'in tytär. Puhellessaan tuli hän maininneeksi vaimo-vainajastansa, — "hänen sisarensa", liitti hän, viitaten Olgaan. Tämä lensi samassa punaiseksi ja laski silmänsä maahan. Radilov vaikenä ja käänsi puheen toisaalle. Vanha rouva ei puhunut koko aterian aikana sanaakaan; itse hän ei syönyt paljoa eikä tarjoillut minullekaan. Hänen kasvoissaan asui jonkimoinen arkamainen ja toivoton odotus, tuo vanhuksille omituinen murhe, josta niin tuskallisesti ahdistuu katsojan sydän. Aterian lopulla yritti Feodor Miheitsh laulaa ylistysvirttä isäntäväelle ja vieraalle, mutta Radilov katsahti minuun ja pyysi häntä vaikenemaan. Ukko pyyhkäsi kädellään suutansa, alkoi räpytellä silmiänsä, kumarsi ja istahti tällä kertaa aivan tuolin laidalle. Päivällisen jälkeen läksimme me Radilov'in kanssa tämän kirjoitushuoneesen.

Niissä ihmisissä, joissa alinomaa ja valtavana asuu yksi ajatus tai intohimo, huomaa jotakin yhteistä, jotakin ulkonaista yhtäläisyyttä, olkoot sitten luonteiltaan, lahjoiltaan, asemaltaan maailmassa ja

kasvatukseltaan kuinka erillaisia hyvänsä. Mitä enemmän minä tarkastelin Radilov'ia, sitä enemmän näytti hän mielestäni olevan juuri semmoisia ihmisiä. Hän haasteli taloudesta, vuodentulosta, heinänniitosta, sodasta, pitäjän juoruista, läheisistä vaaleista, haasteli pakotta, jopa harrastuksellakin, mutta äkkiä hän huo'ahhti ja vaipui nojatuoliin, kuni raskaasta työstä väsynyt ihminen, pyyhkieli otsaansa kädellään. Yksi tunne näkyi kokonaan täyttävän ja valtaavan hänen hyvän, lämpimän sydämmensä. Kummakseni jo sekin kävi, ett'en huomannut hänessä kiihkoa mihinkään, en ruokaan, en viinoihin, en metsästykseen, en Kursk'in satakieliin, en kyyhkysiin, jotka sairastavat lankeevaista, en Venäjän kirjallisuuteen, en juoksijoihin, en attila-nuttuihin, en kortti- enkä billiardi-peliin, en tanssijaisiin, en maaseutujen tai läänin kaupungeissa käyntiin, en paperi- tai sokeritehtaisiin, en monivärisiin lehtimajoihin, en teehen, en sivullisiin hevosiin, aivan hurjan täydellisiin, en edes paksuihin ajureihinkaan, jotka ovat vyötetyt hamoja kainaloita myöten, noihin samaisiin pulskiin ajureihin, joilla taivas ties miksi jok'ainoasta laukan käännähdyksestä silmät menevät nurin ja pyrkivät päästä ulos... Mikäs hovinherra se tämä on sitten oikeastaan! ajattelin minä. Eikä hän puolestansa ensinkään tekeynyt synkkä-mieliseksi ja onneensa tyytymättömäksi; hänestä päin vastoin tuoksuamalla tuoksusi vilpitön hyväntahtoisuus, vaikka kaikkea turhanpäiväistä valikoimista, iloisuus ja melkein herkästi loukkautuva alttius lähestymään ensimmäistä vastaan tullutta. Samaan aikaan te — se on totta sekin — tunsitte, ettei hän saattanut lyödä ystävyysliittoa kenenkään kanssa, todellakin lähestyä ketäkään, eikä siihen ollut syynä se, ett'ei hän olisi muita ihmisiä tarvinnut, vaan se, että koko hänen elämänsä oli joksikin ajaksi kätkeynyt hänen sisäänsä. Katsellessani Radilov'ia, en saattanut millään muotoa ajatella hänen olevan onnellisen nyt tahi olleen milloinkaan. Kaunis mies hän ei myöskään ollut, mutta hänen katseessaan, hymyssään, kaikessa hänen olennossaan piileskeli jotakin sanomattoman miellyttävää, — niin, piileskeli juuri. Niin olisi tehnytkin mieli tuntea häntä lähemmältä, ruveta häntä rakastamaan. Hänestä tuli tosin silloin tällöin ilmi hovinherra ja syrjäinen maalainen; mutta hyvä mies hän oli siltä.

Olimme juuri ruvenneet puhelemaan hänen kanssaan uudesta aateliston johtajasta, kun ovella kuului Olgan ääni:

— "Tee on valmis".

Me läksimme vierashuoneeseen. Feodor Miheitsh istui kuten ennenkin nurkassa, kainosti kyyristyneenä akkunaa ja oven väliin. Radilov'in äiti kutoi sukkaa. Avonaisten akkunain kautta löyhähteli puistosta syksyn raitis ilma ja omenain tuoksu. Olga hääräili teepöydässä. Minä tarkastelin nyt häntä äskeistä enemmän. Hän puhui varsin vähän, niinkuin yleensä muutkin maaseutujen neitokset; en kumminkaan huomannut hänessä halua sanoa jotakin hyvää, ynnä samassa tuskallista tyhjyyden ja kykenemättömyyden tuntoa. Hän ei huokaillut sanoin sanomattomain tunteiden ylenpalttisuudesta muka; hän ei luonut silmiänsä ylöspäin; hän ei hymyillyt haaveillen ja epämääräisesti. Hän katsoi tynesti ja kylmäkiskoisesti, niin kun ihminen, joka levähtää suuresta onnen kohtauksesta tahi suuresta levottomuudesta. Hänen käyntinsä, hänen liikkeensä olivat päättäväisiä ja vapaita. Hän miellytti minua suuresti.

Me rupesimme jälleen pakinoimaan Radilov'in kanssa. En muista enää millä tavoin tulimme viimein tuohon tunnettuun muistutukseen: kuinka usein aivan mitättömät asiat tekevät muutamiin ihmisiin suuremman vaikutuksen kuin kaikista tärkeimmät.

— "Niin", virkkoi Radilov, "sen minä tiedän omasta kokemuksestani. Minä, niinkuin tiedätte, olin nainut mies. Sitä ei kestänyt kauaa... kolme vuotta; vaimoni kuoli lapsen vuoteeseen. En luullut voivani elää enää hänen jälkeensä; kauheasti minä surin ja olin runneltu, mutta itkeä en voinut — kävelinhän niinkuin mielipuoli. Hänet puettiin, niinkuin tapa on ja pantiin pöydälle, — tuohon huoneeseen tuossa. Pappi tuli,

lukkarit tulivat, alkoivat laulaa, rukoilla, suitsuttaa; minä ristin silmiäni ja painoin otsaani lattiaan, mutta kyyneliä ei tullut silmiin, ei karpaloakaan. Sydän se ikäänkuin oli kivettynyt, pääni samoin, — raskaaksi kävin koko mies. Niin meni ensimmäinen päivä. päivä — uskottekos? — minä oikein nukuin! Aamulla menin vaimoani katsomaan, — silloin oli kesäinen aika, aurinko valaisi vainajata päästä jalkoihin asti niin kirkkaasti. Äkkiä huomasin minä". (Radilov säpsähti). "Niin, mitäs luulette minun huomanneeni? Vaimoni toinen silmä ei ollut aivan kiinni, ja tätä silmää myöten käveli kärpänen... Samassa kaaduin minä maahan kuin pölkkö ja herättyäni rupesin itkemään, niin itkemään, ett'en tallonut osata lakata ensinkään..."

Radilov vaikenä. Minä katsahdin häneen, sitten Olgaan... En ikinä unohda neitosen kasvoja. Vanha rouva lasti sukan kädestään, otti pussosestaan nenäliinan ja salaa pyyhkäsi kyyneleen. Feodor Miheitsh nousi äkkiä pystyyn, sieppasi viulunsa ja alkoi käheällä, kamalalla äänellä laulaa. Hän tahtoi nähtävästikin huvittaa meitä; mutta me säpsähdimme hänen ensimmäisestä sävelestänsä, ja Radilov pyysi häntä rauhoittumaan.

— "Mutta", jatkoi hän, "mikä on ollut, se on ollut, mennyttä ei voi palauttaa ja sitäpaitsi ... kaikkihan maailmassa kääntyy parhaaksi, niinkuin sanoi, muistaakseni Voltér", lisäsi hän nopeasti.

— "Niinpä se on", sanoin minä. "Ja sitä paitsi, — ei niin suurta onnettomuutta, ett'ei sitä kestäisi; eikä niin tukalaa tilaa, ett'ei siitä pääsisi".

— "Luuletteko niin?" virkkoi Radilov. "No niin, saatattepa olla oikeassakin. Turkinmaalla, muistaakseni, olin minä sairashuoneessa, puolikuolleena; minä pojin mätäkuumetta. Mukavuus ei kehumista kestänyt, tietty se, sota aika, — kiitti Jumalaa, kun senkin verran sai tilaa. Tuossapa tuli meidän hospitaaliin vielä uusia sairaita; minnekäs ne pannaan? Lääkärille hätä käteen, — ei ole sijaa missään. Tulee minun luokseni, kysyy väliskäriltä: 'onko hengissä vielä?' Toinen vastaa: 'oli se aamulla vielä hengissä'. Lääkäri kumartui luokseni ja kuuli mun hengittävän. Ja meni mieheltä maltti. 'Tuommoinen hupakko se luonto nyt on', virkkoi hän; 'tuoss' on nyt mies surman oma, välttämättömästi surman oma, mutta yhäpä vaan näet kihnuttaa ja kuhnuttaa, tilaa vaan ottaa ja muita estää'. 'Ohhoh', arvelin minä, 'kovinhan sun laitasi onkin huono, Mihail Mihailovitsh!'... Mutta paraninpas vaan ja elänyt olen tähän päivään asti. Kyllä te olette oikeassa".

— "Minä olen kaikissa tapauksissa oikeassa", vastasin minä. "Jos olisitte kuolleet, niin olisitte sittenkin päässeet tukalasta tilastanne".

— "No niinpä niinkin, niinpä niinkin", lisäsi hän, lyöden kovasti nyrkkinsä pöytään. "pitää vaan kerta päättää... Mitä siitä tukalasta tilasta on hyvää?... Mitä se viivyttelemine ja vitkaileminen pyhittää"...

Olga nousi kiireesti ja meni puutarhaan.

— "Annas kuulua, Fedja!" huusi Radilov.

Fedja kavahti ylös, rupesi astumaan tuommoista uljasta omituista käyntiä, jota käy tanssittaja kesyn karhun edessä, ja rupesi laulamaan: "Meidän kujalla tyttöset"...

Ulkona kuului kilparattaiden kolina, ja muutaman silmänräpäyksen perästä astui sisään kookas, harteava ja tanakka mies, talollinen Ovsjanikov... Mutta Ovsjanikov se on niin omituinen, huomattava henki, että me, lukijan luvalla, puhelemme hänestä toisessa jutelmassa.

Nyt minulla vaan on lisättävänä, että me huomenna aamun koittaessa läksimme Jermolain kanssa metsästämään ja metsästä kotia. Viikon perästä kävin jälleen Radilov'in luona, vaan en tavannut häntä enkä Olgaakaan kotona ja kahden viikon perästä sain kuulla, että Radilov oli äkkiä kadonnut, jättänyt äitinsä ja lähtenyt jonnekin kälynsä kanssa. Tämä tapaus nosti melun koko läänissä ja siitä tuli yleinen puheen aine. Nyt minä vasta ymmärsin Olgan kasvot silloin, Radilov'in kertomuksen aikana. Niissä asui muutakin kuin sääliä: niiltä hehkui luulevaisuus.

Ennen maalta lähtöäni kävin Radilov'in äidin luona. Hän istui vierashuoneessa ja löi Mylly-Mattia Feodor Miheitshin kanssa.

— "Onko teillä ollut tietoja pojastanne?" kysäsin viimein.

Vanha rouva purskahti itkuun. Minä en enää kysellyt häneltä Radilov'ista.

TALOLLINEN OVSJANIKOV.

Kuvailkaa, hyvä lukija, mielessänne kookas, lihava mies, noin seitsemänkymmenen vuoden iässä, kasvot vähän samanlaiset kuin Krilov'illa, katse kirkas ja älykäs tuuhean kulmakarman alta, uhkea ryhti, vakava puhe, hidas astunto — siinä on Ovsjanikov. Hänen yllään oli avara sininen, pitkähihainen takki, napissa ylös asti, kaulassa sinertävän punainen silkki huivi, jalassa kirkkaaksi kiillotetut, tupsusuiset saappaat. Yleensä oli hän ulkomuodoltaan varakkaan kauppiaan näköinen. Kädet oli miehellä kauniit, pehmoiset ja valkoiset; usein hän keskustelun aikana otti kiinni takkinsa napista. Tämä uhkea-ryhtinen, tyyni Ovsjanikov, älykäs ja hidas, suora ja itsepäinen mies, muistutti mielestäni venäläisiä bojareita Pietari keisarin edellisiltä ajoilta... Jerefi-nuttu [vanhan-aikuinen pitkä takki, pitkähihainen, ilman kaulusta ja selkätäivettä] olisi pukeutunut häntä hyvin. Tämä oli viimeisiä vanhan-aikuisia miehiä. Kaikki naapurit kunnioittivat häntä suuresti ja pitivät kunnianansa seurustelemista hänen kanssaan. Hänen säätyveljensä, talolliset, ne milt'eivät rukoilleet häntä, nostivat lakkejansa hänelle jo pitkän matkan päästä ja olivat ylpeitä hänen puolestaan.

Yleensä puhuen meillä on tähän saakka vielä vaikea eroittaa talollista talonpojasta [talollinen oli vapaa mies, talonpoika oli maaaja]: hänen talonsa on melkein huonompi kuin talonpojalla, vasikat ovat päivät pääksytysten tatarimaassa, hevoset tuskin pystyssä pysyvät, valjaat nuorassa. Ovsjanikov oli poikkeus yleisestä säännöstä, vaikk'ei ollutkaan hän rikkaan kirjoissa. Yksinään hän eleli vaimonsa kanssa hiljaisessa siistissä talossa. Palvelusväkeä oli hänellä vähän, väkensä hän puki venäläiseen pukuun ja sanoi heitä työmiehiä. Ei hän itsekään tahtonut olla aatelismiesten kirjoissa, ei tekeynyt hovinherraksi, ei milloinkaan "unohtanut asemaansa", kuten sanottiin, ei käynyt ensi käskystä istumaan ja uuden vieraan astuessa sisään nousi aina ylös, mutta semmoisella arvokkaisuudella, niin uljaalla kohteliaisuudella että vieras ehdottomastikin kumarsi hänelle syvempään. Ovsjanikov piti kiinni vanhoista tavoista, ei suinkaan taikaluulosta (hänen mielensä oli kyllin vapaa), vaan siksi, että oli niihin tottunut. Hän, esimerkiksi, ei pitänyt linjaleilla varustetuista ajokaluista, sillä ne eivät olleet hänen mielestensä oikeen rauhallisia, vaan ajeli joko kilparattaissa tahi pienissä koreissa kärryissä, istui nahkatyynyllä ja itse ohjasi kelpo juoksijatansa papurikkoa. (Hän piti ainoastaan papurikko hevosia). Ajuri, nuori punaposkinen mies, hivukset tasoitetut kaaren muotoon, sinertävä ärmäkkä päällä ja matala lammasnahkainen lakki päässä, hihna vyöteisillä, istui nöyränä hänen vieressään. Ovsjanikov makasi aina päivällisen jälkeen, kävi lauantaisin saunassa, luki pelkkiä hengellisiä kirjoja (silloin aina arvokkaasti pannen nenälleen pyöreät, hopeaiset silmälasit), heräsi ja kävi maata varhain. Partaansa hän kumminkin ajoi ja piti hivuksiansa "saksalaiseen" tapaan. Vieraita hän otti vastaan varsin ystävällisesti ja mielihyvällä, mutta ei milloinkaan kumarrellut vyötäryksiin asti, ei hyörinyt eikä pyörinyt eikä tarjoillut heille kaikenmoista, mitä vaan kuivattua ja suolattua talossa on. "Kuules, eukko", puheli hän verkkaan, nousematta ja hieman kääntäen päätänsä hänen puoleensa, "tuopas herrasväelle jotakin namua". Myöä leipää, Jumalan viljaa, se oli hänen mielestensä syntiä, ja viidennellä vuosikymmenellä, jolloin koko maassa oli nälkä ja kauhean kallis aika, jakoi hän koko leipävaransa ympäristön tilan-omistajille ja talonpojille. Seuraavina vuosina maksoivat he sen kiitollisuudella takaisin luonnossa. Usein tuli naapureita Ovsjanikov'in luokse, pyytäen häntä ratkaisemaan heidän riitojansa, sovittamaan heitä, ja melkeinpä he aina tottelivatkin hänen

tuomiotansa, noudattivat hänen neuvojansa. Useat toimittivat hänen kehoituksestansa keskenään lopullisen tilusten jaon... Pari kolme kertaa oli hän ollut sovittajana tilan-omistajain rouvillakin, mutta pianpa ukko kieltäytyi olemasta välittäjänä naispuolisten henkien riidoissa. Hän ei voinut kärsiä kiireilemistä, levotonta hätäilemistä, akkaväen lörpötystä ja hyörimistä. Sattui kerran hänen talonsa palamaan. Työmies juosta läähättää tupaan ja huutaa: "Valkea on irti, valkea on irti!" — "Mitäs sinä siinä huudat?" vastasi Ovsjanikov tyynesti, "annas minulle tuolta lakki ja sauva"... Mielellänsä hän itse opetti hevosia. Kerran läksi huima nuori hevonen kiidättämään häntä mäen alle, jossa oli kuoppa. "Älä tuossa hätäile, oriparka, nuori olet vielä, särjet koipesi", varoitteli Ovsjanikov hepoansa säveästi, ja tuokion kuluttua oli hän hevosineen, rattaineen ja takana istuvine poikineen kuopassa. Onneksi oli kuopan pohjalla hiekkaa läjissä; kukaan ei saanut mitään vammaa, orit vaan nujautti jalkansa. "Katsos nyt", puheli levollisesti Ovsjanikov, nousten maasta, "enkös minä sitä sanonut?" Mielensä mukaisen hän oli ottanut vaimonkin. Tatjana Iljinishna Ovsjanikov oli kookas nainen, uljas ja harvapuheinen, kaulassa aina ruskea silkkihuivi. Hänestä huohti kylmää, vaikk'ei kukaan valittanut hänen ankaruuttansa, päin vastoin moni köyhä sanoi häntä emokseen ja hyväntekijäkseen. Säännölliset kasvojen piirteet, suuret tummat silmät, ohuet huulet tiesivät vieläkin hänen muinoista kuulua kauneuttansa. Lapsia Ovsjanikov'illa ei ollut.

Minä tutustuin hänen kanssaan, niinkuin lukija jo tietää, Radilov'in luona ja läksin parin päivän perästä hänen taloonsa. Hän istui paraillaan suuressa nahkaisessa nojatuolissa ja luki marttyrienv historiaa. Harmaa kissa istua kehräsi hänen hartioillaan. Hän otti minut vastaan, tapansa mukaan, ystävällisesti ja arvokkaasti. Me rupesimme haastelemaan.

— "Sanokaapas, Luka Petvovitsh, suoraan", virkoin minä muun muassa; "eikös ennen muinoin teidän aikoinanne ollut parempi olla kuin nyt?"

— "Olihan sitä parempaakin, oli niinkin", vastasi Ovsjanikov; "rauhallisempaa oli olo ja elo; toimeentulo oli parempi kanssa, oli kyllä... Mutta kumminkin on nyt olo parempi ja teidän lapsenne saavat sitäkin paremman olon, kun kasvavat ja miehiksi varttuvat".

— "Minäpä luulin kuin luulinkin, Luka Petrovitsh, teidän rupeavan ylistelemään vanhoja aikoja".

— "Ei minulla ole syitä niinkään ylistellä vanhoja aikoja. Niinkuin, nyt esimerkiksi sanoen, te olette nyt tilanomistaja; samanlainen tilan-omistaja kuin vaari vainajannekin, mutta ei teillä ole semmoista valtaa! Ja toinen te olette mieskin. Kyllä meitä nytkin muut herrat ahdistavat, mutta tuskinpa muutoin saattaa ollakaan. Niin, niin! en minä enää näe semmoista, mitä nuoruudessani näin".

— "Niinkuin esimerkiksi mitä?"

— "No niinkuin esimerkiksi sanon taaskin vaarivainajastanne. Oman hän oli oikeuden mies! Sorti meikäläistä. Tiedättehän te — niin ja mitenkäs ette tietäisi omia tiluksianne? — tuon pellon, joka nalkkina pistää Tshepligin'ista ja Malinninaan!... Siinä kasvaa nyt kauraa. Niin no, tuo samainen peltö on meidän, ihan meidän maattamme. Vaari-vainajanne otti sen meiltä pois. Ajaa karautti sinne hevosen selässä, kädellään viittasi: minun on, sanoo, tiluksiani tämä, — ja niin ottikin omakseen. Isä vainajani (kepeät mullat hänen haudalleen!) oli oikeuden mies ja kiivas mies oli kanssa; hän ei tuota sallinut — ja kukapas se niin mielisuosiolla omaansa heittää? — ja antoi kuin antoikin oikeuteen kanteen. Mutta yksinään antoi, muut eivät sitä tehneet, — pelkäsivät näet. Ei aikaakaan, niin jo ilmoitettiin vaari vainajallenne, että Pietari Ovsjanikov muka on kannellut teidän päällenne, kun näetsen maan häneltä otitte... Vaari-vainajanne samassa lähetti meille jahtimestarinsa Bansh'in ja hänen kanssaan miesjoukon... Niin ottivatkin sitten isäni kiinni ja veivät teidän hovillenne. Minä, siihen aikaan pieni pojan pahainen,

kirputtamaan paljain jaloin perästä. Ja mitenkäs kävi? Tuotiin hänet talonne eteen ja niin siinä akkunain alla ruoskitsivat hänet. Vaari-vainajanne se vaan balkonilla seisoo ja katselee; muori vainajanne se akkunassa istuu ja kanssa katselee. Isä huutaa: 'Maria Vasiljevna, hyvä emäntä, auttakaa, armahtakaa edes te!' Mutta hänpä vaan kurotteleksi ja katselee. Niin sitten pakotettiin isä luopumaan maasta; vieläpä käskettiin kiittämään, että muka hengissä pääsi lähtemään kotiansa. Sillä tavoin jäikin tuo maa teidän omaksenne. Kysykääpäs joskus talonpojiltanne, mikäs muka tämän kulman nimi on? Nyrkkikulman nimeä se kantaa, sillä nyrkkioikeudella se on otettu pois. Siksipä sitten meikäläisen miehen ei ole syytäkään suuresti kaivata muinaista järjestystä".

Minä en tiennyt mitä vastata Ovsjanikov'ille enkä uskaltanut katsoa häntä silmiin.

— "Ilmaantuipa siihen aikaan toinenkin naapuri meille Konov, Stepan Niktopoliovitsh. Vähällä oli kotonaan näännyttää isä vainajani ellei hirmulla, niin armolla. Viinaan menevä mies hän oli ja kernaasti juotti muitakin, ja annas kun mies naukkaa ryypyn ja toisen ja sanoo franskaksi 'ce bon' ja sitten tulee humalaan, niin voi sinun seitsemän seppää! Kaikille naapureille pannaan kutsut. Troikat seisovat valmiina siltä varalta; ja jos ken ei tule, niin samassa jo tulla tuiskahtaa itse hakemaan... Kummallinen oli mies! Selvänä ollessaan hän ei valehdellut, mutta annas kun tulee toiselle kymmenelle, niin jo lähtee laskettelemaan: hänellä muka on Pietarissa kolme kartanoa Fontankan varrella: yksi punainen kartano ja siinä yksi savupiippu, toinen keltainen ja siinä kaksi piippua, kolmas talo sininen ja siinä piippuja ei ensinkään. Ja kolme on muka hänellä poikaa (mies ei ollut edes nainutkaan): yksi on jalkaväessä, toinen hevosväessä, kolmas muutoin itseksensä vaan ... ja kullakin pojalla asunto eri talossa: vanhimman luona käy amiraleja, keskimmäisen luona kenraaleja, mutta nuorimman luona pelkkiä Englantilaisia! Ei aikaakaan niin nousee mies pystyyn ja virkkaa: 'eläköön vanhin poikani, se on kunnon poika se!' ja samassa itkemään. Ja onneton silloin se, ken ei tätä maljaa juo. 'Maahan ammun sinut', huutaa isäntä, 'enkä edes salli haudatakaan!'... Toisinaan taas kumahtaa pystyyn ja kiljasee: 'tanssikaa te, Jumalan luomat, omiksi huviksenne ja minulle ratoksi!' Siinä ei sitten auttanut mikään; tanssi vaikka siihen paikkaan nyykistyisit. Oman alueensa tytöt uuvutti ihan pilalle. Useinkin saivat koko pitkoisen yön, hamaan aamuun saakka, tanssia ja laulaa rivitanssia, ja kuka tytöistä kimeämmin laulaa, sille palkinto. Ja kun vaan tyttöset väsyä alkavat, niin isäntä samassa päätänsä pidellen vaikeroimaan: 'Voi mua vaiveroista! Jo nyt minut hylkäsivät, utuisen lapsen!' Silloin tallirengit tyttösiä rohkaisemaan. Mielistyi myös isävainajaani; minkäs sille mahtoi! Ja ihan näet oli kuolijaksi näännyttää hänet, ja näännyttänyt hän olisikin ellei olisi, kaikeksi onneksi, itse kuollut ensin: humalapäissään putosi kyyhkys-lakasta. Niin, semmoisia naapureita meillä oli!"

— "Kylläpäs ovat ajat muuttuneet", virkoin minä.

— "Ovat ne, ovat ne", myönsi Ovsjanikov. "Niin, ja kyllä hovinherrat ennen vanhaan uljaammin elivät kanssa, ylimyksistä puhumattakaan, — sainpa minä heitä Moskovassa nähdä kyllikseni. Kuuluvat ne sieltäkin vähenneen."

— "Oletteko olleet Moskovassa?"

— "Olen. Siitä on jo monta Herran vuotta. Minä olen nyt jo kolmannella kahdeksatta, mutta Moskovassa kävin kuudennellatoista vuodelani."

Ovsjanikov huokasi.

— "Ketä kaikkia näitte siellä?"

— "Ylimyksiä näin monen monta ja näkihän heidät joka mies; julkisesti elivät, uljaasti ja komeasti. Mutta semmoiselle herralle kuin kreivi Aleksei Grigorjevitsh Orlov-Tshesmenski, semmoiselle ei ollut verran vetänyttä, ei missään. Usein näin minä Aleksei Grigorjevitshia, setäni palveli hänellä voutina. Kreivi asui Kalugan portin luona, Schabolovkalla. Kas se se oli herra! Semmoista ryhtiä, semmoista armollista kohtelua on mahdoton kertoa ja kuvata. Sitä kokoa ja voimaa ja katsetta siinä miehessä! Niin kauan kuin et häntä vielä tunne, et ole käynyt hänen luonansa, tuntuu peloittavan; mutta heti kun olet astunut sisään, tuntuu hyvältä, kuin lämmin päivä paistaisi, ja mielikin ilostuu. Kaikilla oli pääsy hänen tykönsä ja kaikkea hän harrasti. Kilpa-ajoissa ohjasi itse hevosia ja kilpailikin näet kaikkien kanssa; eikä hän milloinkaan heti paikalla aja kilpaveljensä ohitse, ei loukkaa, ei masenna siten kilpaveljeänsä, vaan vasta jo niinkuin lopulla menee hänen edellensä; ja niin näet on ystävällinen: siinä voitettuakin lohduttelee, siinä hänen hepoansakin kiittelee. Kyyhkysii hän piti parasta sorttia. Usein, sattui niin, että itse kreivi astui pihalle, siinä istui nojatuoliin ja käskee ajaa kyyhkysset lakoista, mutta ympärillä huonetten katoilla seisoo palvelijoita pyssyt kädessä haukkain varalta. Siinä sitten pannaan kreivin jalkain juureen iso hopeinen vesi-amme ja siinä hän vedestä kyyhkysii katselee Sadottain oli vaivaisia ja kerjäläisiä, joita hän elätti... Entäs rahamääriä sitten, mitä lahjaksi annettiin! Mutta milloin suuttuu mies, silloin niinkuin ukkonen kävisi. Hirvittävää kyllä, mutta mitäpä tuosta? Ei aikaakaan, niin jo hymyilee kreivi. Ja milloin pitoja pitää, niin koko Moskovon kestitsee!... Ja niin taitava mies kuin hän oli! Hän hän se juuri Turkkilaiset voitti. Painimaan oli kanssa halukas. Hänen luoksensa tuotiin väkeviä miehiä Tulasta ja Harkovasta ja Tambov'ista ja jos jostakin. Kenet voittaa, sille palkinnon antaa; mutta jos ken hänet allensa saa, sillekös lahjoja ylenpalttisesti jakelee ja suutakin antaa... Sattuipa hän minun Moskovassa ollessani semmoisenkin juonen keksimään, jommoista ei vielä oltu kuultu koko Venäjän maassa: kutsuihan näet luokseen kestiin koko valtakunnasta kaikki metsämiehet määröpäivänä, kolmen kuukauden kuluttua. Äläs huoli! Tulipa siinä koiraa ja metsämiestä, sanalla sanoen sotalauma, ilmeinen sotalauma keräytyi. Ensinnä tietysti juomingit pidettiin ja sitten lähdettiin ulos maalle. Väkeä kerääntyä aivan ihmeesti!... Ja mitäs te luulette?... Teidän vaari-vainajanne koira se oli paras joukossa."

— "Niin se Harmiko?"

— "Harmi juuri, Harmi juuri... Kreivi heti pyytämään: 'myö minulle koirasi! saat muka mitä vaan tahdot.'
— 'Ei', vastasi toinen, 'minä en ole kauppamies, en myö hylkyriepuakaan; mutta mitä taas, niinkuin kunnian puolesta, niin ennen minä vaimostani luovun kuin Harmista'... Siitä Aleksei Grigorjevitsh häntä kiitti: 'kelpo mies!' sanoi. Vaarinne vei koiransa takaisin ihan vaunuissa, ja kun Harmi kuoli, niin musikin kanssa hänet puutarhaan hautasi, — koiran näettähän hautasi ja koiralle muistokiven asetti ja siihen kirjoituksen teetti."

— "No siinähan oli mies, tuo Aleksei Grigorjevitsh, joka ei tehnyt pahaa kellenkään." huomautin minä.

— "Niinpä se onpi ainakin: mitä pienempi herra, sitä suurempi narri."

— "Mikäs mies se Bansh oli?" kysyin minä, oltuamme hetken aikaa ääneti.

— "Kuinkas te olette kuulleet Harmista ettekä ole kuulleet Bansh'ista?... Hän oli vaarinne ensimmäinen jahtimestari ja koirain hoitaja. Vaari-vainajanne rakasti häntä melkein yhtä paljon kuin Harmiakin. Huimapäinen hän oli mies ja vaikka olisi vaarinne mitä käsenyt, niin paikalla hän sen teki, vaikka olisi käsketty järveen. Ja kun hän koiraansa usutti, niin yhtenä ulinana vaan kaikui koko metsä. Sattui toisinaan niinkin, että sai mies pahan pään päälleen ja silloin astuu mies koreasti hevosen selästä ja panee pitkäkseen... Ja koirat, kun vaan huomaavat hänen äänensä vaienneen, niin — sen pituinen se! Paikalla jättävät tuoreetkin jäljet eivätkä lähde liikkeelle, ei vaikka!... Ja kylläpä vaari-vainajanne silloin kiehautti

ja kuohahti! 'Minä en ole minä, ellen minä hirtätä sitä lurjusta! Nurin minä hänet käännän, pahuksen, nurin kiskon ja käännän.' Niin hän uhkaili, mutta puuskapa päättyi tavallisesti siihen, että hän lähettää kysymään, mitä muka Bansh tahtoo ja miks'ei hän enää usuta koiria. Silloin Bansh tavallisesti tinkaisee viinaa, ryyppää, ja huima ajo alkaa taas."

— "Te taidatte olla myöskin innokas metsämies, Luka Petrovitsh?"

— "Olisin ollut kyllä ... en nyt, nyt on minun aikani ollut ja mennyt — vaan nuorena miehenä ... mutta näettehän se ei sovi meikäläiselle miehelle. Aatelismiehen rinnalle ei käy meidän miehen pyrkiminen. Totta kyllä. että meidänkin säädystä joku viinaan menevä ja toimeton mies hieroutuu herrasväen seuraan, mutta mitäpäsi siitä on iloa! Itselleen vaan häpeätä. Metsäretkelle antavat hänelle huononpäiväisen kumpurajalkaisen hevosen; tuon tuostakin lyövät häneltä lakin päästä, ruoskalla ovat lyövinään hevosta, mutta läimäyttävätkin häntä. Ja kaikelle tälle hänen pitää vain nauraa ja muita naurattaa. Ehei! Sen minä vaan sanon: mitä matalampi on mies, sitä suurempi on hänen vaari pidettävä itsestänsä, muutoin joutuu pian naurun alaiseksi."

— "Niin, niin", jatkoi Ovsjanikov, huo'aisten. "On sitä jo minunkin aikana päivä ja toinen kulunut: toiset ovat tulleet ajat. Aatelismiehissä vallankin huomaa mielestäni suuren muutoksen. Pienemmät hovinherrat ne joko ovat palveluksessa olleet joka mies tahi muuttelevat paikasta toiseen; isommat taas — heitä ei voi tunteakaan. Kyllä minä olen saanut nähdä ja katsella heitä, noita suuren hovin herroja, tilusten jakojen aikana. Ja sen minä sanon: oikein tekee hyvää katsella heitä, niin ovat kohteliaita ja ystävällisiä. Mutta yhtä seikkaa minä vaan en ymmärrä: kyllähän he ovat lukeneet ja oppineet kaikkia tietoja ja taitoja ja puheessansakin näet panevat niin sanat peräkkäin, että oikein sydän sykähtelee, mutta asioita he vaan eivät oikein ymmärrä, eivät edes huomaa omaakaan hyötyänsä, ja heidän oma maaorjansa, vouti, se taivuttaa heitä oman mielensä mukaan, mitenpäin vaan tahtoo. Tuossa on nyt esimerkiksi — kenties tunnettekin hänet — Korolev, Aleksander Vladimirovitsh, — aatelismies mikä aatelismies. Kaunis on hän muodoltaan, rikas, on lukenut akatemioissa kaikenlaisissa, kuuluu ulkomaillakin käyneen, puhuu niin sujuvasti ja somasti, joka miehen kättäkin puristaa. Tunnetteko?... No kuulkaahan. Tässä viime viikolla olimme kokouksessa Beresovkassa, välituomarin Nikifor Iljitshin kutsumuksesta. Siinä sitten ottaa välituomari Nikifor Iljitsh ja puhuu: 'meidän', sanoo, 'pitäisi toimittaa tilusten jako; häpeähän on, että meidän kulma on jäljellä kaikista muista; ryhdytäänpäs toimeen'. Toimeen tuosta nyt ryhdyttiinkin. Siinäkösi sitten nousi keskustelua ja väitöstä, kuten tavallista on: meidän asiamiehemme se kiertelemään sinne ja tänne. Ensimmäisenä kumminkin nosti melun Porfyrio Ovtshinnikov... Mekomastakin mies melun nosti!... Itsellään ei ole maata tuumankaan vertaa; veljensä puolesta vaan häärsi ja hommasi. 'Ehei!' sanoi hän, 'minuapas vaan ei ole hyvä pussiin pistää! Ei mar! Kyllä se vaan ei passaa! Tuokaa kartat tänne! Karttoja minä tahdon ja maanmittarin minä tahdon!' — 'No mitäs te oikeastaan sitten vaaditte?' — 'Vai niin, soo! kylläpäsi te minua hulluna pidätte! Luulettekos, että minä noin vaan suoraa päätä sanonkin, mitä minä vaadin?... Ehei! Mutta antakaapas tänne kartat, niin juuri!' Ja itse lyöä kolhii karttoja. Siinä loukkasi hän Martta Dmitrievnaakin kovasti. 'Mitenkä?' huutaa Martta Dmitrievna, 'kuinkas te uskallatte loukata minun mainettani?' — 'Teidän mainettanne!' tiuskaisee toinen. 'Teidän mainettanne en minä soisi harmaalle tammallenikaan.' Töin tuskin saatiin mies viimein madeiralla juovutetuksi. Niin, hänet saatiin rauhaan, mutta silloin muut melua pitämään. Mutta Korolev, Aleksander Vladimirovitsh, se istuu, herttainen mies, nurkassa vaan ja keppinsä päätä pureksii, päätänsä pyöritellen. Kovin minua hävetti silloin, olisin jo vaikka karannut koko seurasta. Mitähän, arvelin itsekseni, mitähän ajatelleekaan hän meistä? Vaan äläs huoli, jo nousee Aleksander Vladimirovitsh pystyyn, näyttää tahtovansa puhua.

"Välituomarille kiire käteen: 'hyvät herrat', sanoo, 'hyvät herrat! Aleksander Vladimirovitsh tahtoo puhua.'

Ja meidän herrain kiitokseksi onkin sanottava, että kaikki vaikenivat heti kohta. Ja tuosta alkoi sitten puhua Aleksander Vladimirovitsh: niin ja niin, sanoo, me olemme luullakseni unohtaneet, mitä varten tänne on kokoonnuttu; tilusten jako, sanoo, on epäilemättä hyödyllinen tilan-omistajalle, mutta mitäs varten se oikeastaan on pantu toimeen? — sitä varten juuri, että talonpojan olisi helpompi, että hänen olisi mukavampi tehdä työtä ja veroja maksaa: nyt sen sijaan hän useinkaan ei tunne omia tiluksiaan ja monastikin menee viiden virstan päähän maata kyntämään, — ja minkäpä hänestä otti? Sitten puhui Aleksander Vladimirovitsh vielä, että se on synti, ellei hovinhera pidä huolta talonpoikansa menestyksestä, sanalla sanoen, että jos oikein järkevästi ajattelee, niin heidän etunsa se on meidänkin etumme: kun on heidän hyvä olla, niin on meidänkin hyvä; kun heidän on paha olla, on paha meidänkin, ja tästä, sanoi, seuraa, että syntiä ja ajattelematonta on kieltää suostumustansa joutavanpäiväisten asiain tähden... Ja niin edespäin, ja niin edespäin... Ja niin näettehän puhui kauniisti, että ihan kävi sydämmeen... Herrat istuivat siinä nenät pitkällään; minulle oli vähällä kiertyä itkut silmiin, Niin, totisesti! Ei ole vanhoissa kirjoissakaan semmoisia puheita... Mutta kuinkas kävi lopulta? Itsekään näet ei luopunut neljästä tynnyrinalasta sammaleista suota eikä edes myönyt niitä toisellekaan. Hän muka kuivattaa sen suon omalla väellään ja laittaa siihen verkatehtaan parannettuun malliin. Hän muka on jo valinnut sen paikan ja hän on päättänyt käyttää sen omalla tavallaan... Ja jospa tämä edes — olisi ollut todenmukaista, mutta syynä olikin vaan se, että hänen naapurinsa Anton Karasilov ei ollut raskinnut maksaa Korolevin voudille sataa paperiruplaa. Niin sieltä erottiinkin eikä saatu toimeen yhtään mitään. Mutta Aleksander Vladimirovitsh luulee tähän päivään asti olevansa oikeassa ja aina puhuu verkatehtaasta, vaikk'ei suon kuivattamisesta sentään vielä ole mitään kuulunut."

— "Kuinka hän tilaansa hoitaa?"

— "Uusia järjestyksiä hän panee toimeen. Talonpojat tuota laittavat, mutta heitä ei maksa kuulla. Hyvin hän menettelee."

— "Niin vainen, Luka Petrovitsh! Minäpä luulin teitä vanhoilla olijaksi."

— "Mitäs minusta. En minä ole aatelismies enkä hovinhera. Mitäpä minun taloudestani?... Enhän minä muuten osaakaan sitä hoitaa. Koetan noudattaa lakia ja oikeutta — ja Jumalan siitäkin kiitos! Nuoret herrat eivät huoli vanhoista tavoista, — kiitä heitä siitäkin. Jo on aika tulla järkeväksi. Mutta sitä minä vaan suren: kovin ovat nuoret herrat kummallisia. Talonpoikaa kohdellaan kuin mitä nulkkia ikään: pyöritellään sinne, pyöritellään tänne, särjetään ja taitetaan ja viskataan pois. Ja silloinpa vouti, joku maa-orja tahi synnyltään saksalainen, saapi talonpojan jälleen kynsiinsä. Ja jospa edes yksikään nuori herra antaisi hyvän esimerkin: näin muka pitäisi menetellä!... Mitähän siitä viimein lopuksi tulee? Pitääkö minun mennä hautaan näkemättä uutta asiain menoa?... Mikä ihme siinä lienee: vanhat olot katoavat, mutta uusia ei tule sijaan!"

En tiennyt, mitä vastata Ovsjanikov'ille. Hän katsahti ympärinsä, siirtyi lähemmäs minua ja jatkoi puoliääneen:

— "Olettekos kuulleet Vasili Nikolaitsh Ljubosvanov'ista?"

— "En."

— "Selittäkääs minulle sekin arvoitus. Minä sitä en voi ymmärtää. Hänen omat talonpoikansa kertoivat, mutta en käsittänyt heidän puhettansa. Hän on, niinkuin tiedätte, nuori mies ja sai vähän aikaa sitten periä äitinsä. No niin. Hän tulee maatilalleen. Talonpojat tulivat kotoaan herraansa katselemaan. Vasili

Nikolaitsh tuli ulos heidän luoksensa. Mitä ihmeitä? arvelevat talonpojat. Herralla on plyyssiset housut, aivan kuin millä kuskilla, saappaan varret punasuiset: päällä punainen paita ja sen yllä kauhtana, sekin niinkuin kuskilla; parta on pitkä ja päässä pieni lakkinen, semmoinen kummallinen, ja kasvotkin herralla kummalliset ovat semmoiset, — humalassa hän ei ole, mutta ei oikein täysissäkään höyryissä. 'Terve', sanoo, 'pojat! Jumal' avuks!' Talonpojat kumartavat vyötäryksiään myöten, mutta eivät mitään puhu: pelästyivät näet. Ja pelästyneeltä herrakin näyttää. Alkoi hän sitten heille puhetta pitää: 'minä', sanoo, 'olen Venäläinen, ja te olette Venäläisiä kanssa; minä rakastan kaikkea venäläistä, minulla muka on venäläinen mieli ja venäläinen veri...' Ja annas kun mies sitten äkkiä käskäisee komentaa: 'laulakaapas, lapset, nyt venäläinen kansallinen laulu!' Tuostakos talonpojat hätkähtivät; niin olivat kuin puulla päähän lyötyjä. Oli siellä joukossa joku rohkea poika, niin se yritti laulamaan, mutta samassapa sekin kyykistyi maahan muitten taakse... Ja tämä se juuri ihmeellistä on: on meillä ollut semmoisiakin hovinherroja, huimapäisiä herroja, jotka osasivat juoda ja mässäätä, kyllä niitä semmoisiakin on ollut; pukeutuivatkin milt'ei kuskiksi ja itse tanssivat, kitarata soittivat, lauloivat ja joivat omien renkiensä kanssa, talonpoikain kera hurrailivat; mutta tähän Vasili Nikolaitsh, tähän on kuin mikä mamseli: kirjoja aina vaan lueskelee tahi kirjoittelee, toisin vuoroin taas ääneensä runoja semmoisia saarnaa, eikä puhele kenenkään kanssa, yksinänsä elelee vaan, puutarhassaan kävelee ristiin rastiin, ikäänkuin mitä surren tahi ikävöiden. Edellinen vouti oli jo ensi alussa säikähtyä pahan päiväiseksi: ennen Vasili Nikolaitsh'in tuloa käydä läähätti kaikkein luona ja pyysi ja pokkuroitti — tiesi näet kissa keltä oli lihat syönyt! Ja talonpojilla oli hyvä toivo. 'Älähän huoli', arvelivat he, 'kylläpä sinutkin vielä vaaditaan tilinteolle, veikkonen; kyllähän sinäkin vielä lämpiät, saitori sinä!'... Mutta sen sijaan kävikin ... niin, kuinka mä sen oikein sanoisinkaan ... tiesi Herra miten lie käynytään. Vasili Nikolaitsh kutsui hänet luokseen ja sanoo, punehtuen ja nopeasti hengittäen: 'tee oikeutta kaikille, älä ahdistakaan, kuuletkos!' — Sen koommin hän ei ole kutsunut voutia luokseen ensinkään. Niin elää omassa hovissaan kuin vento vieras. No niin, voudille tuli hyvät päivät; mutta talonpojat eivät uskalla lähestyä Vasili Nikolaitshia, pelkäävät näet. Niin, ja näettekös, tämä se taas on ihmettä ja kummaa: kyllä herra heille päätäkin nyökäyttää ja lempeästi katsookin heihin, mutta hepä vain pelkäävät ja vapisevat. Mitä tämä oikeastaan on, sanokaas! Vai lienenkö mä jo niin vanhaksi tullut ja tuhmaksi, mikä lieneekään, mutta ymmärtää minä vaan en voi sitä."

Minä vastasin Ovsjanikov'ille, että kukaties herra Ljubosvanov on sairas.

— "Mikä sairas! Lihava mies, niin ett'ei itseensä mahdu, ja kasvotkin ovat, taivas nähköön, semmoiset pulleat, vaikka onkin mies vielä nuori... Mutta kukapas sen nyt oikein tiesi ja arvasi."

Ovsjanikov huokasi syvään.

— "No jätetään jo aatelismiehet sikseen", aloitin minä. "Mitäs sanotte minulle tilallisista, Luka Petrovitsh?"

— "Ei mar, annetaanpa sen asian olla sinään", puuttui Ovsjanikov nopeasti puheesen: "niinpä niinkin ... ja olisihan siitä tosin puhumistakin ... mutta"... (Ja Ovsjanikov viittasi kädellään). "Käydäänpäs teetä juomaan. Talonpoikia me olemme, talonpoikia suoraa päätä: ja mitäpäs me oikeastaan muuta olemmekaan?"

Hän vaikenä. Teenkeittäjä kannettiin pöytään. Tatjana Iljinishna nousi sijaltaan ja istui lähemmäs meitä. Illan kuluessa oli hän useamman kerran hiljaa mennyt ulos ja yhtä hiljaa jälleen tullut takaisin. Huoneessa syntyi äänettömyys. Ovsjanikov joi mahtavasti ja verkalleen kupposen toisensa perästä.

— "Mikko kävi täällä tänään", virkkoi Tatjana Iljinishna puoleksi kuiskuttamalla.

Ovsjanikov rypisti kulmakarvansa.

— "Mitä hänellä on asiata?"

— "Kävi anteeksi pyytämässä."

Ovsjanikov pyöritti päätään.

— "Niin", sanoi hän, kääntyen minun puoleeni; — "semmoista se on se sukulaisuus; pääsemättömissä olet ihan... Tuoss' on nyt Jumala antanut minullekin sisaren-pojan. Terävä poika ja uljas poika kanssa, siitä ei puhettakaan; hyvin hänen kävi koulussakin, mutta ei vaan tule hänestä pippiä eikä pappia. Oli kruununkin virassa, mutta sikseen heitti; ahtaat muka oli paikat kovin... Jos edes olisi aatelismies! Eikä aatelmiehistäkään kohta kenraaleja tehdä. Niinpä niin onkin poika nyt toimetonna... Ja vielä sekin kävisi laatuun joten kuten, mutta semmoiseksi on näet ruvennut viskaliksi! Kirjoittelee talonpojille suplikeja ja valituksia, neuvoo vouteja, miten olla kuin eleä, paljastaa maanmittarien kolttosia, kuljeksi kapakoita myöten, pitäen seuraa ja kemuja kestikievareissa pikku-porvarein ja renkien kanssa. Ei siinä kunnian kukko laula. Stanovoit ja ispravnikat [maapolisi-miehiä] ovat häntä jo monasti uhkailleet. Mutta hän näettekös on suuri koiranleuka; saattaa heidät itsensäkin nauramaan, ja heillepä sitten lämmittääkin saunan aika lailla... Kuule muori, kunhan ei vaan istunekin poika tuolla nurkassasi?" lisäsi hän, kääntyen vaimoonsa. "Kyllähän minä sinut tunnen, kovin olet hellätunteinen ja yhä suojelet poikaa."

Tatjana Iljinishna kävi hämille, myhähti ja punastui.

— "No enkös minä arvannut", jatkoi Ovsjanikov... "Kyll' olet hyvä! No tulkoon sisään! Koska on tässä mulla niin harvinainen vieras, niin olkoon menneeksi, minä annan anteeksi tuolle hupakolle. No tulkoon vaan sisään..."

Tatjana Iljinishna meni ovelle ja huudahti: "Mikko!"

Sisään astui Mikko, noin kahdeksankolmatta vuoden vanha, kookas, solakka ja kähärätukkainen mies. Minut nähtyään hän pysähtyi ovelle. Hänen pukunsa oli saksalaista kuosia, mutta luonnottoman suuret pussit nutussa hartioilla todistivat ilmeisesti, että nutun oli leikannut umpi venäläinen räätäli.

— "No tule nyt vaan lähemmäs", puhui ukko, "mitäs siinä häpeät? Kiitä tätiäsi: minä en ole enää vihainen... Kas tässä, hyvä herra," jatkoi hän, osoittaen Mikkoa, "sukulainen on läheinenkin, mutta enpä vaan tule toimeen hänen kanssaan. Ihme ja kumma." (Me kumarsimme toisillemme). "No annahan kuulla, mitä sotkua sinä olet taas saanut aikaan? Mistä sinun päällesi kannetaan? Puhu!"

Mikon ei näkynyt tekevän mieli puhua ja selvitellä asiataan minun kuulteni.

— "Perästä sitten, eno", jupisi hän.

— "Ei mar perästä, vaan nyt juuri", jatkoi ukko... "Sinua hävettää, sen kyllä tiedän, puhua herra tilanomistajan läsnä ollessa, mutta se juuri se tekee sinun hyvää, saat kärsiä rangaistusta. Annas kuulla."

— "Ei minulla ole mitään hävettävää", puheli Mikko nopeasti ja pyöräytti päätään. "Kuulkaahan itse. Tuonoin tuossa tulevat minun luokseni Reshetilov'in talolliset. Auta veikkonen, sanovat. — Mitäs nyt? — No tämmöinen, sanovat, on juttu. Makasinit ovat meillä hyvässä kunnossa, niin ovat hyvässä kunnossa, ettei paremmalla mitään tee. Äkkiä tulla tupsahtaa kruunun tarkastaja; minulla muka on käsky tarkastaa

makasinit. Otti ja tarkasti ja sanoi: teillä on makasinit huonossa kunnossa, hoito leväperäinen ja huono, minun täytyy ilmoittaa tämä esivallalle. — Mikäs hoidossa on vikana? — Se on, sanoo, minun asiani. No pidettiin kokous ja päätettiin, niinkuin tapa on, osoittaa virkamiehelle kiitollisuuttamme; mutta ukko Prohovitsh esti; mitä varten, sanoo, heille tässä lahjoja vielä ruvetaan antamaan? Kovin tottuvat herkkusuiksi. Ja tosiaankin. Eikös enää oikeutta ole olemassakaan? Me noudatimme ukon neuvoa, mutta mittamies tuosta suuttui ja antoi syytöksen. Nyt vaaditaan meiltä tiliä. — Onkos teillä makasinit todellakin hyvässä kunnossa, kysyn minä. — No ihan ovat ja jyviäkin on aivan laillinen määrä... No sitten ei ole syytä pelätä, sanon minä, ja kirjoitinkin heille suplikin... Eikä ole yhtään vielä sanottu kenenkä puoli voittaa... Mutta jos teille on tästä minun päälleni valitettu, niin tiettyhän se: kullakin on oma suu lähempänä kuin säkin suu."

— "Kullakin, niin, vaan ei sinulla", virkkoi ukko puoliääneen. "Ja mitäs menoja sinulla oli Schutolomov'in talonpoikain kanssa?"

— "Mistäs te sen tiedätte?"

— "Tiedänpäs, niinkuin näet."

— "Oikeassa minä olen siinäkin. — Päättäkäähän itse. Schutolomov'in talonpoikain alueesta oli naapuri Vespandin kyntänyt itselleen neljä tynnyrinalaa maata. Se on, sanoi, minun maatani. Schutolomov'in miehet ovat ulkoansioilla, isäntä ulkomailla, — kukas heidän asiatansa ajaisi, — ajatelkaahan itse? Mutta maa se on auttamattomasti heidän, ja niin on ollut aina maailman alusta asti. No niin, tuosta tulivatkin minun luokseni: kirjoita muka supliki. Minä otin ja kirjoitin. Vespandin sai tuosta tiedon ja ala uhkailla: 'kyllä', sanoo, 'minä tuolta Mikon pahukselta vielä koivet katkon, ja ellei siitä huoli, niin niskat väännän häneltä nurin... Mitenkä tuossakaan käynee: ehjänä tuntuu niskat olevan mulla vielä tänäkin päivänä."

— "Älähän tuossa ylvästele: ei sinulle kunnian kukko laula", virkkoi vanhus: "hupsu sinä olet."

— "Niin, eno, mutta ettekös te juuri itse ole sanoneet minulle..."

— "Kyllä minä tiedän, mitä sinä aiot sanoa", keskeytti hänet Ovsjanikov: "niinpä niinkin: ihmisen pitää noudattaman totuutta ja auttaman lähimmäistensä. Sattuu niinkin ettei ihminen saa sääliä omaa itseänsäkään... Mutta teetkös sinä aina niin? Eikös sua kuljeteta kapakkoihin, häh? Eikö muka juoteta sua, eikä kumarrella: Dmitri muka Alekseitsh, hyvä mies, auta nyt, kyllähän me muka sitten sua kiitämme, ja niin vaan hiljaa pistetään rupla tai kolme kouraan? Mitä? Sanos, etten minä puhu totta, virkas!"

— "Niin no, kyllä se on totta", vastasi Mikko, luoden silmät maahan, "mutta enhän minä köyhiltä mitään ota enkä aja väärää asiaa."

— "Et ota nyt, mutta kun hätä tulee, niin rupeat kyllä ottamaan. Väärää asiata et muka aja... Ole tuossa! Pyhimystenkö asioita sinä vaan ajatkin? Etkös muista enää Borisa Perehodov'ia?... Kukas se hänen tähtensä puuhasi? Kukas se häntä auttoi ja suojeli? häh?"

— "Perehodov kärsi syystä, totta kyllä..."

— "Hukkasi kruunun rahoja... Onkos tämä laitaa?"

— "Niin, niin, eno, mutta ajatelkaahan: köyhä mies, suuri perhe..."

— "Köyhä mies... Juoppo hän oli ja tuhlari, siinä kaikki."

— "Surusta hän juomaan rupesi", virkkoi Mikko matalammalla äänellä.

— "Vai surusta vainen! No olisit auttanut miestä, koska niin mielesi teki, mutta mitäs sinun tarvitsi juopon kanssa kapakoissa tallustella? Kyllähän se mies puhua osaa."

— "Kyllä se on hyvä mies .."

— "Hyviä sinulle ovat kaikki... Mutta", jatkoi Ovsjanikov, kääntyen vaimoonsa, "onkos se lähetetty ... se sinne ... no tiedäthän?"

Tatjana Iljinishna nyökäytti päätään.

— "Missä sinä olet taas näinä aikoina ollut?" alkoi ukko jälleen.

— "Kaupungissa."

— "Biljardia pelannut, kalaseilla käynyt, kitarata rimputellut, oikeuden istunnosta toiseen laahustellut, trahtörien takakamareissa suplikeja sepitellyt, kauppamiesten poikain kanssa iloista uisakkaa lyönyt. Eihän vaan?... Sanos!"

— "No niin, kukaties niinkin", vastasi Mikko hymyillen. "Niin vainenkin! Olin vähällä unohtaa: Juntikov, Anton Parfenitsh kutsuu teitä ensi sunnuntaina luokseen puoliselälle."

— "Enkä lähde minä tuon möhömahan luokse. Kalat hän kyllä ostaa kalliit, mutta paistaa vanhassa voissa. Olkoon omissa lämpösissään!"

— "Tapasin minä sitten tuon Feodosia Mihailovnankin."

— "Minkä Feodosian?"

— "Sen, joka on tuon Garpentshenkon, hovin herran, saman joka osti Mikulinon tilan vasaramarkkinoilta. Feodosia on näet juuri Mikulinon väkeä. Hän oli ensin työnansioilla Moskovassa ompelijana ja maksoi veronsa säännöllisesti, satakahdeksankymmentä ja puoli ruplaa vuodessa... Ja taitava olikin ompelija: hänellä oli hyviäkin teettäjiä Moskovassa. Mutta nyt kutsui hänet Garpentshenko takaisin Moskovasta ja pitääkin luonaan, eikä juuri mihinkään toimeen häntä määrää. Hän tahtoisi kernaasti ostaa itsensä vapaaksikin ja on siitä jo herrallensakin puhunut, mutta häneltä vaan ei tule päätöstä mitään. Tunnettehan te, eno, tuon Garpentshenkon, — etteköhän te mainitsisi hänelle pari sanaa?... Kyllä Feodosia maksaisi edestään hyvät rahat."

— "Eihän vaan sinun kukkarostasi? Vai? No niin no, kyllä minä puhun hänelle. Vaikka en minä oikein tiedä", jatkoi ukko tyytymättömänä, "tuo Garpentshenko se on semmoinen — suokoon Jumala minulle syntini anteeksi, — nylkyri: ostelee vekseleitä, panee rahoja kasvulle, huutaa tiloja vasaramarkkinoilta... Ja mikä hänet lie lennättänytkin tänne meidän seutuhumme? Kyllä nuo muun maan linnut vaan ovat sitä kummallista sorttia! Hänestä ei taida niinkään pian tolkkua saada: — no sopiihan koettaa."

— "Olkaa, eno, niin hyvä."

— "Kyllä minä koetan. Mutta kavahtaa sinä itseäsi! No niin, no niin, älä rupea puolustelemaan... Olkoon nyt... Mutta varo sinä vast'edes, muutoin sinä olet, olet kuin oletkin mennyttä miestä. Enhän minä saata aina kantaa sinua hartioillani pulista ja pulmista ... ei ole voimaa eikä valtaa minullakaan. No niin, mene nyt Jumalan nimeen."

Mikko meni ulos. Tatjana Iljinishna seurasi häntä.

— "Anna hänelle teetä", huusi Ovsjanikov hänen peräänsä... "Ei ole poika tyhmempiä", jatkoi hän, "ja hyvä on hänellä sydänkin, mutta kyllä minä pelkään... Suokaa muuten anteeksi että olen tässä niin kauan joutavia jutellut."

Eteisestä aukeni ovi. Sisään astui lyhyt, harmaatukkainen mies, sametti takki yllä.

— "Kas Frans Ivanitsh!" huudahti Ovsjanikov, "hyviä päiviä! Kuinkas voitte?"

Sallikaa, hyvä lukija, tehdäni teille tutuksi tämänkin miehen.

Frans Ivanitsh Lejeune, naapuri ja Orlovilainen hovinherra, oli vähän omituisella tavalla saavuttanut Venäläisen tilan-omistajan arvokkaan nimen. Hän oli syntyisin Orleans'ista, franskalaisista vanhemmista ja oli tullut Napoleonin kanssa, rumpalin ammatissa, Venäjää valloittamaan. Alussa kävi kaikki kuin tyhjää vaan, ja franskalainen tuli Moskovaan pää kekassa. Mutta paluumatkallapa joutui poloinen Lejeune puoleksi kohmettuneena ja rumpuansa vailla talonpoikain kynsiin. Smolenskin talonpojat pistivät miehen yöksi tyhjään tamppimyllyyn ja aamulla veivät hänet sulun läheisen avannon ääreen ja siinäkö nyt ruvettiin pyytämään rumpalia de la grrrrande armée tekemään heille mielihyvän, sukeltamaan nimittäin jään alle. Monsieur Lejeune puolestansa ei saattanut suostua heidän ehdotukseensa, vaan rupesi, hän vuorostansa, franskankielellä pyytämään Smolenskin talonpoikia, että he päästäisivät hänet Orleans'iin. "Siellä messieurs" (hyvät herrat), puhui hän, "on minulla äiti, une tendre mère (hellä äiti)." Mutta talonpojat, joilla ei varmaankaan ollut oikeata selkoa Orleans'in kaupungin maantieteellisestä asemasta, yhä edelleen ehdottelivat hänelle veden-alaista matkustusta myötä virtoja koukkuisessa Mutajoessa ja rupesivat jo yllyttämään häntä helponlaisilla sysäyksillä selkä- ja niskanikamiin, kun yht'äkkiä Lejeunen iloksi ja riemuksi kajahti kulkusten kilinä ja sululle ajoi reki, jonka perä oli tavattoman korkea ja varustettu peräti kirjavalla peitteellä ja jonka eteen oli valjastettu kolme vaaleata Vjatkan hevosta. Reessä istui lihava, punaposkinen tilan-omistaja sudennahkaisissa turkissa.

— "Mitä te teette?" kysyi hän talonpojilta.

— "Franskalaista pannaan avantoon, hyvä herra."

— "Vai niin", vastasi hovinherra kylmäkiskoisesti ja kääntyi pois.

— "Monsieur! Monsieur!" huudahti poloinen.

— "Vai niin vainen?" puhui uhutteleamalla mies sudennahkaisissa; — "kahdentoistakymmenen kansan kanssa olet tullut Venäjätä vastaan, olet polttanut Moskovan, sen vietävä, olet Iivana Velikoin kirkolta ristin riistänyt, mutta kas nyt pannaan musjuuta ja musjuuta! Vai on nyt häntä koipien välissä! Pahalla paha palkka... Antti, anna mennä!"

Hevoset läksivät liikkeelle.

— "Maltas sentään, seisopas!" virkkoi hovinherra. "Kuules sinä, musjuu, osaatkos sinä soittaa?"

— "Sauvez moi, Sauvez moi, mon bon monsieur! (Pelastakaa minut, pelastakaa minut, hyvä herra!)" rukoili Lejeune.

— "Kyllä olette kansaa tekin! Ei edes venättäkään osaa ainoakaan heistä! Mysik, mysik, saveekos vuu mysik? Saveeko? No puhu nyt! Kompreneee? Saveekos vuu mysik? klaveria shnee savee, vai?"

Lejeune hoksasi viimein mitä hovinherra tahtoi ja rupesi nyykyttämään myöntymystä päällään.

— "Oui monsieur, oui, oui, je suis musicien, je joun tous les instruments possibles! Oui, monsieur... Sauvez moi, monsieur! (Kyllä herra, kyllä, minä olen soittoniekka, minä osaan soittaa vaikka mitä! Kyllä herra! Pelastakaa minut herra!)"

— "No kiitä onneasi," vastasi hovinherra. "Miehet päästääkää hänet irti. Tuoss' on teille kaksikymmentä kopekkaa juomarahaa."

— "Suuri kiitos, hyvä herra, paljon kiitoksia. Ottakaa hänet, tuoss' on."

Lejeune pantiin rekeen. Hän oli pakahtua ilosta; hän itki, vapisi, kumarteli, kiitteli hovinherraa, kiitteli ajuria, kiitteli talonpoikia. Hänellä oli yllään pelkkä viheriäinen villapaita, varustettu ruusunpunaisilla nauhoilla, vaikka pakkasen nurkissa paukkueli. Hovinherra katsahti äänetönnä hänen kohmettuneisin, sinertäviin jäseniinsä, kääräsi poloisen omaan turkkiinsa ja vei hänet kotiinsa. Koko talonväki keräytyi. Franskalainen saatiin lämpiämään, syötettiin ja puettiin. Hovinherra saattoi hänet tyttäriensä luo.

— "Kas tässä, lapset, olen hankkinut teille opettajan. Aina olette minulta mankuneet: soittoa muka tekisi mieli oppia ja franskankieltä samoin. Tässä' on nyt franskalainen, osaa soittaa klaveriakin... No musjuu", jatkoi hän, osoittaen huononpäiväistä klaveria, jonka hän viisi vuotta takaperin oli ostanut Juutalaiselta hajaveden kauppiaalta; "näytäpä meille taitoasi; shnee nyt."

Sydän kulkussa istahti Lejeune parka tuolille: hän ei ollut vielä elämäpäivänänsä kajonnut klaveriin.

— "No shnee, shnee nyt vaan!"

Epätoivossaan lyödä kumautti poloinen koskettimia, niinkuin lyödään rumpua, ja rupesi soittamaan umpimähkään. "Minä odotin vaan", kertoi hän sittemmin, "että pelastajani heti kohta heittää minut niskapästä pellolle." Mutta kovinpa tämä, vastoin tahtoansakin musikantiksi ruvennut mies, hämmästyí, kun hovinherra, vähän ajan perästä, ystävällisesti taputti häntä olalle.

— "Hyvä on", sanoi hän, "hyvä on. Kyllä minä näen, että sinä osaat soittaa. Mene nyi lepäämään."

Parin viikon kuluttua muutti Lejeune tämän hovinherran luota toisen, rikkaan ja sivistyneen, miehen tykö, jota miellytti hänen iloinen ja säveä luonteensa. Sittemmin nai Lejeune hänen kasvattinsa, rupesi valtion palvelukseen, tuli tilanomistajaksi, naitti tyttärensä Orlovilaiselle hovinherralle Lobisanjeville, virasta eronneelle rakunalle ja runoilijalle, ja siirtyi itsekin asumaan Orlov'in lääniin.

Tämä nyt oli se sama Lejeune, elikkä, niinkuin häntä nyt nimitetään, Frans Ivanitsh, joka minun aikanani astui Ovsjanikov'in luokse. He olivat hyviä ystävyksiä...

Mutta kenties on lukija ikävystynyt, istuessaan minun kanssani tilallisen Ovsjanikov'in luona, ja siksipä mä kaunopuheliaasti vaikenenkin.

KONTTORI.

Oli syksy. Useampia tunteja olin jo samoillut ketoja pitkin pyssy olalla ja olisin kaiketi jo ennen iltaa palannut kestikievariin Kurskin valtamaantiellä, jossa minua odotti troikani, ellei peräti hieno ja kylmä sade — joka hamasta aamusta alkain oikein vanhan piian lailla oli luopumattomana ja armottomana kiusannut minua — olisi pakoittanut minua viimeinkin hakemaan jossakin lähellä edes väliaikaista suojaa. Miettiessäni vielä, mihinkä suuntaan lähteä, huomasin äkkiä hernepellon perällä matalan töllin. Minä lähenin tölliä, kurkistin olkikaton alle ja näin siellä niin peräti raihnaisen ukon rähjän, että mieleeni samassa johtui kuoleva vuohi, jonka Robinson oli löytänyt rotkosta saarellansa. Ukko istui kyykkysillään, sirristeli sammuneita, pieniä silmiänsä ja nopeasti, vaikka samalla varovasti aivan kuin jänis (poloisella ei ollut yhtään hammasta) syödä mommelsi kuivaa hernetta, alinomaa vieritellen sitä poskelta toiselle. Hän oli tuossa toimessaan niin täydessä touhussa, ettei huomannutkaan minun tuloani.

— "Vaari! Vaari hoi!" virkoin minä.

Hän lakkasi jauhamasta, kohotti korkealle kulmakarvansa ja vaivalla sai silmänsä auki.

— "Niin niin!" jupisi hän käheällä äänellä.

— "Missä täällä on kylä lähellä?" kysyin minä.

Ukko rupesi jauhamaan jälleen. Hän ei ollut kuullut puhettani. Minä uudistin kysymykseni kovemmallalla äänellä.

— "Jaa niin kyläkö? — Mitäs sinä kylästä?"

— "Sateelta suojaa."

— "Hä?"

— "Sateelta suojaa."

— "Niin, niin!" (Hän raapaisi päivettyynyttä niskaansa). "Niin no, tuota, kun nyt sinä" — rupesi hän puhumaan tolkutta viittoen käsillään — "kun nyt tuota noin menet tuosta metsän ohi tuonne noin ... niin siinä sitten tulet tielle; mutta älä sinä sinne mene, minne tie menee, vaan paina oikealle, niin, niin, aina vaan paina oikealle, niin, paina oikealle, niin, oikealle... Siinä sitten tuletkin Ananjevoon. Tahikka sitten Sitovkaankin joudut."

Vaikea oli saada selvää ukon sanoista. Viikset hämmensivät hänen puhettaan, ja kielikin kangersi suussa.

— "Mistäs sinä olet?" kysäsin minä.

— "Hä?"

— "Mistä olet sinä?"

— "Ananjevosta olen."

— "Mitäs sinä täällä teet?"

— "Hä?"

— "Mitäs täällä teet?"

— "Vartija minä olen."

— "Mitäs sinä vartioit?"

— "Hernettä."

En voinut olla naurahtamatta.

— "Hyväinen aika! Kuinka vanha sinä olet?"

— "Jumala ties."

— "Taitaa olla näkö huono?"

— "Hä?"

— "Huonosti mahdat nähdä?"

— "Huonosti. Toisinaan en kuule yhtään mitään."

— "Mitenkäs sinä sitten, veikkonen, voit olla vartijana?"

— "Se on esivallan asia."

— "Esivalta", arvelin minä enkä saattanut olla säällillä katsahtamatta ukkoon. Hän tunnusteli nuttuansa ja veti povestaan kuivan leipäpalasen ja rupesi imemään kuin lapsi, Vaivaloisesti vetäen sisään muutoinkin jo surkastuneita poskiansa.

Minä läksin metsän rinnettä pitkin, käänsin oikealle, painoin ja aina vaan painoin, ukon neuvoa myöten ja saavuin viimein isoon kirkonkylään, jossa oli uudenmuotinen kirkko s.o. pylväitten kanssa, ja herraskartano, pylväitten kanssa sekin. Kauaksi jo näkyi tiheän sadeverhon läpi multakattoinen tupa, muita korkeampi, kaksi savupiippua katolla, — kaiketikin kylän vanhimman asunto. Sinne ohjasinkin kulkuni, ja hänellä, arvelin, on varmaankin samovari, teetä, sokeria ja kermää, joka ei olisi perin hapanta. Kylmästä vapisevan koirani kera astuin kuistille, eteiseen ja avasin oven, mutta siinäpä huomasinkin, ettei tupa ollutkaan tavallisessa tuvan asussa. Siinä oli muutamia pöytiä, täynnä papereita, kaksi punaista kaappia, musteella tahrattu tolppo, lyijynen puudan painava hiekka-astia, pitkän pitkiä kyniä ynnä muuta. Yhdellä pöydällä istui noin kahdenkymmenen vanha mies, jolla oli pöhöttyneet ja tautiperäiset kasvot, pikkuruiset

silmät, rasvainen otsa ja aivan rajattomat ohimoiset. Hänen yllään oli tietysti harmaa pumpulitakki, joka kiilsi kaulukselta ja vatsan kohdalta.

— "Mitäs teillä olisi tarvis?" kysyi hän minulta, äkisti nostaen päänsä ylös, niinkuin hevonen, kun sitä äkki arvaamatta tahtoo ottaa turvasta kiinni.

— "Asuuko täällä vouti ... tahi..."

— "Tää on hovin pääkonttori", keskeytti hän minut. "Minä olen tässä vahtimestarina... Ettekös te nähneet ulkona kirjoitusta kilvessä? Sitävartenhan siinä on kilpikin."

— "Missähän minä saisin kuivata itseäni vähän? Onko kylässä kellään samovaria?"

— "Kuinkas sitten? Onhan samovaria", vastasi harmaatakkinen mahtavasti. "Menkää Timo vaarin luoksi tahi väen tupaan, taikka sitten Nasar Tarasitshin luokse tahikka sitten kanamuorin Agrafenan luokse."

— "Kenen kanssa sinä puhelet siellä, pöllö? Et anna ihmisen maata, pöllö?" kuului viereisestä huoneesta.

— "Tääll' on herra, joka kysyy, missä hän saisi kuivata itseänsä."

— "Mikä herra?"

— "En tiedä. Koira on mukana ja pyssy."

Viereisessä huoneessa narahti vuode. Ovi aukeni ja sisään astui lihava, lyhyt mies, noin viidenkymmenen iässä, kaula kuin härällä, silmät pullollaan, posket tavattoman pyöreät ja kiilto koko naamalla.

— "Mitäs teillä olisi tarvis?"

— "Kuivata vaatteitani tahtoisin."

— "Ei täällä sovi."

— "Min'en tiennyt, että tässä oli konttori; muutoin niin ... kyllä minä kernaasti maksan..."

— "No kyllä sentään sopii täälläkin", vastasi paksu mies; "suvaitkaapa astua sisään." (Hän saattoi minut toiseen kamariin, ei kumminkaan siihen, josta itse oli tullut). "Kelpaako tämä?"

— "Kelpaa kyllä... Saisinko minä teetä kerman kanssa?"

— "Saatte niinkin. Suvaitkaa vaan riisua ja levähtää vähän; tee on valmista tuossa paikassa."

— "Kenenkä maatila tämä on?"

— "Helena Nikolajevna Losnjakov'in."

Hän meni ulos. Minä katsahdin ympärilleni. Laipion vieressä, joka eroitti minun huoneeni konttorista, seisoi suuri nahkainen sohva. Kaksi tuolia, nekin nahkaisia ja erinomaisen suurilla selkämyksillä varustettuja, seistä törötti yksi kummallakin puolen huoneen ainoata akkunata, joka antoi kadulle. Seinät

oli katettu viheriäisillä, punaviiruisilla tapeteilla, ja seinillä riippui kolme suurta öljymaalausta. Yksi maalaus kuvasi metsäkoiraa, jolla oli sininen nauha kaulassa ja kirjoitus: "minun iloni." Koiran jalkain juuressa juoksi verta, ja toisella rannalla istui hongan juurella sanomattoman suuri jänis, toinen korva pystyssä. Toisessa kuvassa oli kaksi ukkoa arbusia syömässä; arbusin takaa näkyi taampaa kreikkalainen pylväskäytävä, ja siinä oli kirjoitus: "Yksinäisyyden temppeli". Kolmannessa näkyi puolialaston nainen pitkällään en raccourci, polvet punaiset ja kantapäät sangen paksut. Koirani ei vitkaillut hetkeäkään, vaan ryömi ylenluonnollisilla ponnistuksilla sohvan alle ja löysi siellä varmaankin paljon pölyä, koska sitä rupesi kauheasti aivastuttamaan. Minä astuin akkunaan. Hovista konttoriin oli kadun poikki vinoon pantu lautoja, ja tämä oli sangen tarpeellinen varovaisuus, sillä ympärillä oli meidän ruokamultaisen maanlaatumme ja pitkällisten sateitten vaikutuksesta syntynyt sanomaton lika. Hovikartanon lähellä — joka oli takaperin katuja vasten — näkyi, mitä tavallisestikin näkyy herraskartanojen lähellä: tyttöjä luopuneissa kattunipuvuissa mennä puikki puoleen ja toiseen; renkejä kävellä laahusteli liassa, väliin seisattuen ja miettiväisinä raapien selkäänsä; aitaan sidottu kymmenysmiehen hevonen huiskutti laiskasti häntäänsä ja kurottaen turpaansa korkealle kalusi aidaksia. Kanat kaakattelivat, näivettyneet kalkkunat huutelivat alinomaa toisillensa. Mustan ja lahonneen rakennuksen, luultavastikin, saunan kynnyksellä istui roteva mies kitara käsissä, laulellen jonkunmoisella reippaudella:

"Ja kunu oli ilima niini kolokkoa.

Ja kunu ei minunu kulutaani kuulukaan!"

Paksu mies tuli kamariini.

— "Jo tuodaan teetä teille", sanoi hän minulle, ystävällisesti myhähtäen.

Harmaatakkinen konttorin vahtimestari asetti vanhalle pelipöydälle samovarin, teekannun, lasin rikkiinäisine vateineen, astiallisen kermaa ja raksun bolhoviläisiä rинkeleitä, kovia kuin piikivi. Paksu mies meni ulos.

— "Kukas se on?" kysäsin minä vahtimestarilta, — "voutiko vai?"

— "Ei ole. Hän oli ylimmäinen rahanvartija ensin, mutta nyt on hän pääkonttoristi."

— "Eikö teillä olekaan voutia?"

— "Ei ole. Meillä on työnjohtaja Mihail Mikulov, mutta vouteja ei ole."

— "On kai hoitaja sitten?"

— "On kyllä, Saksalainen Kaapersmanni, Kaarlo Karlitsh; mutta hän ei pidä hoitoa eikä valtaa."

— "Kukas teillä hoitoa ja valtaa pitää?"

— "Rouva itse."

— "Vai niin!... Onkos teillä konttorissa paljonkin väkeä?"

Vahtimestari miettimään:

— "Kuusi henkeä."

— "Ketä kaikkia?"

— "No onhan niitä. Ensimmäkin on Vasili Nikolajevitsh, pää-rahamhoitaja, sitten on Pietari, konttoristi ja sitten Pietarin veli Iivana, konttoristi, ja vielä toinen Iivana, konttoristi, Koskenkin Nasarov, konttoristi sekin, ja sitten minä — ja kukas niistä kaikista tolkun tiesi."

— "Onkos teidän rouvalla paljo talonväkeä?"

— "Ei niitä niin paljon paljoa ole..."

— "Kuinka monta sentään?"

— "Taitaahan niitä keräytyä noin puolentoista sataan."

Me vaikenimme kumpikin.

— "Kirjoitatkos sinä kauniisti?" alotin minä taas.

Mies myhähti koko suunsa leveältä; nyykäytti päätänsä, pistihe konttoriin ja toi paperin, jossa oli kirjoitusta.

— "Tämä on minun kirjoitustani" sanoi hän, yhä vieläkin hymyillen.

Minä katsahdin. Puolelle lehdelle harmahtavaa paperia oli kauniilla ja suurilla kirjaimilla kirjoitettu seuraava:

Käsky.

"Ananjevon hovin pääkonttorista hoitajalle Mihail Mikulov'ille
N:o 209.

"Täten käsketään sinua, heti tämän saatuasi, ottamaan selvän: kuka se oli, joka viime yönä humalapäissään ja sopimattomia lauluja laulaen kulki englantilaisen puiston kautta ja herätti opettajattaren, franskalaisen madam Eugénie'n ja häiritsi häntä? Ja mitä vartijat sillä aikaa tekivät ja kuka vartijana puutarhassa oli ja salli semmoisen epäjärjestyksen tapahtua? Kaikesta kuin yllä sanottu on, tulee sinun tarkka selko ottaa ja siitä tieto antaa konttorille.

"Pääkonttoristi Nikolai Hvostov."

Tähän paperiin oli kiinnitetty suuri vaakunasinetti, jossa oli kirjoitus: "Ananjevon hovin pääkonttorin sinetti." Alhaalle oli liitetty kirjoitus: "Tarkasti täytettävä. Helena Losnjakov."

— "Itse rouvako tämän lapun on tähän kirjoittanut?" kysyin minä.

— "Kuinkas sitten? Itse. Siina hän itse kirjoittaa. Muutoin ei olisi käskyllä mitään voimaakaan."

— "Lähetättekö te nyt tämän käskyn hoitajalle?"

— "Emme lähetä. Itse tulee, niin lukee, se on: se luetaan hänelle; itse hän, näette, ei osaa lukea."

Vahtimestari vaikeni.

— "Mitäs sanotte?" liitti hän, myhäillen: "eikös se ole hyvin kirjoitettu?"

— "Hyvin on."

— "Kyllä se niin on, ett'ei se ole minun oma sepittämäni. Siihen on taas meillä Koskenkin koko seppä."

— "Mitenkä? Sepitetäänkö teillä käskyt ensin?"

— "Kuinkas muutoin? Eihän sitä suorastaan sovi puhtaaksi kirjoittaa."

— "Paljonko sinulla on palkkaa?" kysyin minä.

— "Kolmekymmentä viisi ruplaa ja viisi ruplan saappaiksi."

— "Oletkos tyytyväinen?"

— "Olen kyllä. Ei meidän konttoriin pääsekään joka mies. Minä puolestani olen oikein niinkuin luotu tähän ammattiin: setäni oli hovissa kamaripalvelijana."

— "Onkos sun hyvä olla?"

— "Hyvä on. Kyllä se on sekin totta", lisäsi hän huoaten, "että niinkuin nyt esimerkiksi kauppamiesten luona on meikäläisen miehen parempi olla. Kauppamiehissä on meikäläisen oikein hyvä olla. Tuossa tuli meille eilen kauppamies Venev'ista, niin hänen renkinsä se sitä toimitti minulle... Hyvä on olla, oikein hyvä."

— "Maksavatko kauppamiehet suuremman palkan?"

— "Herra varjelkoon! Niskapäästä pellollehan ne ajaisivat, jos pyytäisi heiltä palkkaa. Ei maar! Kun kerran olet kauppamiehellä palveluksessa, niin palvelekin häntä hengessä ja totuudessa. Hän antaa sulle ruo'an ja juomaa ja vaatteet ja kaikki. Jos teet hänelle mieliksi, niin antaa hän enemmänkin... Mitäpä sitä palkalla tekee! Ei ole tarvis ensinkään palkkaa. Ja mitä taas niinkuin eloon ja oloon tulee, niin kauppamies elää paljon yksinkertaisemmin, meikäläisen tavalla, oikein venäläiseen viisiin. Kun näetsen matkalla ollaan, niin juo hän teetä, ja sinäkin juot teetä; mitä hän syö, sitä syöt sinäkin. Kauppamies ... niin, kuinkas sitten; kauppamies on kokonaan toista kuin herra. Kauppamies ei ole olevinaan; suuttuu kyllä toisinaan ja lyöpikin silloin, ja siinä se on sen laulun loppu. Ei hän viisastele eikä pistele... Mutta toisin on olla herran kanssa! Hänelle näetsen ei kelpaa mikään; ei ole tämä hyvä, ei ole tuo mielenperäistä. Viet tuossa hänelle vesilasin tahi ruokaa kannat — 'ah! vesi haisee! Ah! ruoka haisee!' Ei muuta siinä, kun menet ulos, seisot oven takana kotvasen ja tuot uudestaan, — 'kas niin! nyt on hyvä, kas nyt ei haisekaan.' Mutta rouvat sitten, mutta rouvat ... tahi vielä enemmän ryökinät!"...

— "Fetika!" kuului konttorista paksun miehen ääni.

Vahtimestari meni nopeasti ulos. Minä join lasin loppuun, yritin pitkäksi sohvalle ja nukuin.

Minä makasin pari tuntia.

Herättyäni aion nousta, mutta laiskuus vaivasi. Minä ummistin silmiäni, mutta en nukkunutkaan enää. Laipion takaa konttorista kuului hiljaista puhetta. Ehdottomastikin rupesin kuuntelemaan.

— "Justiin niin, niin justiin Nikolai Jeremeitsh", puhui yksi ääni; "justiin niin. Pitäähän se ottaa lukuun, pitää kyllä... Hm!" Puhuja rykäsi.

— "Uskokaa pois Gavriilo Antonitsh", kuului paksu mies vastaavan; "kukas se sitten tietäisi miten näillä mailla ollaan ja eletään, ellen minä?"

— "Kukas sitten, ellette te, Nikolai Jeremeitsh? Tehän olette täällä, niin sanoakseni, ensimmäinen mies. No kuinkas se nyt sitten olisi?" jatkoi tuntematon ääni, "mihinkäs päätökseen sitä tullaan, Nikolai Jeremeitsh? Sallikaa kysyä ja olla utelias."

— "Niin, mihinkä muka päätökseen Gavriilo Antonitsh? Teistähän se asia, niin sanoakseni, riippuu; minusta näyttää niinkuin ei teillä olisi oikeata halua."

— "Mitäs te nyt Nikolai Jeremeitsh, mitäs te nyt puhuttekaan? Meidän asiamme, niinkuin nyi esimerkiksi, tiettyhän se on, kauppa-asia; meidän asiamme on ostoa. Sehän se, niin sanoakseni, on meidän ammattimme, Nikolai Jeremeitsh."

— "Kahdeksan ruplaa", lausui paksu mies harvaan.

Kuului huokaus.

— "Kovin tahdotte paljoa, Nikolai Jeremeitsh!"

— "Mahdotonta on toisin, Gavriilo Antonitsh; niin totta kuin Herra taivaassa."

Oltiin kotvanen ääneti.

Minä kohosin hiljaa ja katsoin laipiossa olevan raon kautta. Paksu mies istui selin minuun. Häneen päin istui kauppamies, noin neljänkymmenen iässä, laiha ja kalpea, niinkuin olisi hänet voideltu liinaöljyllä. Hän näpelehti alinomaa partaansa, räpytti hyvin tiheästi silmiään ja tempoeli huuliaan.

— "Erinomaiset ovat, niin sanoakseni, tänä vuonna oraat", rupesi hän taas puhelemaan; "oikein minä ilokseni katselin matkalla. Hamasta Voronesh'in kaupungista ovat aivan erinomaisia laihot, niin sanoakseni ensimmäistä sortia."

— "Kyllähän laihot ovat hyvät", vastasi pääkonttoristi; "mutta niinhän se on kuin sanotaan, kiitä huomenna hevosta, toisna vuonna morsianta."

— "Niin justiin, Nikolai Jeremeitsh, kaikki on Jumalan vallassa: totta puhutte, sulaa totta... Vieraanne tuolla taisi herätä."

— "Ei, kyllä hän nukkuu. Mutta sopiihan sitä..."

Hän tuli ovelleeni.

— "Ei, kyllä hän nukkuu", toisti hän ja palasi sijallensa.

— "Kuinkas se nyt sitten on, Nikolai Jeremeitsh? Olkoon menneeksi", jatkoi hän, alinomaa räpyttäen: — "kaksi harmaata ja yksi valkoinen teille, mutta siellä" (hän viittasi päällään kartanoon) "siellä puoli seitsemättä. Tuohon käteen, vai?"

— "Neljä harmaata", vastasi vouti.

— "Kolme olkoon!"

— "Neljä harmaata eikä yhtään valkoista."

— "Kolme, Nikolai Jeremeitsh."

— "Älkää puhukokaan, Gavrilo Antonitsh."

— "Kylläpä sitä on koko kankea mies", jupisi kauppias. "Parempihan minun on päättää kaupat itse rouvan kanssa."

— "Kuinka vaan suvaitsette", vastasi paksu mies. "Sopiihan sekin. Mitäs te sitte tässä turhia puuhaillettekaan? Menkää vaan!"

— "No älkäähän toki, Nikolai Jeremeitsh! Jokos sitä nyt suututtiin? Muutoinhan minä vaan sanoa pöläytin..."

— "Ei, no, mitäs tässä todellakaan..."

— "Olkaa tuossa nyt jo ... leikkiähän se oli, kuulittenhan! Ota nyt puoli neljättä; eihän sinusta muutoin pääse."

— "Neljä olisi pitänyt ottaa, mutta minä pöllö kiiruhdin liiaksi", jupisi vouti.

— "Ja tuolla sitten kartanossa puoli seitsemättä, Nikolai Jeremeitsh, — puoleen seitsemättähän siellä jyvät pannaan."

— "Puoli seitsemättä, johan se on sanottu."

— "Tuohon käteen sitten Nikolai Jeremeitsh." Kauppias lyöä läimäytti taaralla olevat sormensa voudin kämmeneen.

— "Niin, minä sitten lähden Jumalan nimeen!"

Hän nousi. "Niin, Nikolai Jeremeitsh, minä nyt menen rouvan luokse ja käsken ilmoittaa itseni ja niin minä sitten sanonkin, että Nikolai Jeremeitsh on määrännyt puoli seitsemättä."

— "Niin sanokaakin, Gavrilo Antonitsh."

— "Suvaitkaa ottaa vastaan."

Kauppias pisti paksun voudin kouraan vähäisen setelitukun, kumarsi, heilautti päätänsä, otti kahdella sormella lakkinsa, kohautti olkapäitänsä, pani koko ruumiinsa aaltomaiseen liikkeesen ja läksi ulos,

somasti narskuttaen saappaillansa.

Nikolai Jeremeitsh astui seinän viereen ja rupesi, niin paljon kuin minä huomasin, tarkastelemaan kauppiaan antamia seteleitä.

Ovesta pilkisti punatukkainen pää, leu'oissa tuuhea parta.

— "No kuinka on?" kysyi punainen pää: "onko lukossa asia?"

— "Lukoss' on."

— "Paljonko?"

Paksu vouti viittasi harmissaan kädellään ja osoitti minun kamariani.

— "Jaha, hyvä on!" vastasi pää ja katosi.

Paksu mies istahti pöydän ääreen, avasi kirjan, otti helmilaudan ja rupesi helmiä heittelemään naksuttelemaan puoleen ja toiseen; eikä käyttänytkään hän tähän toimeen etusormeaan, vaan keskisormeansa: se oli näet vähän herrasmaisempaa.

Vahtimestari astui sisään.

— "Mitä nyt?"

— "Sidor Goloplekon kylästä on tullut tänne."

— "Vai niin? Käske tänne. Vaan maltas!... Käypäs ensin katsomassa, vieläkö tuo vieras herra nukkuu tuolla, vai lie jo herännyt."

Vahtimestari astui varovasti kamariini. Minä laskin pääni metsälaukulleni, joka oli minulla tyynyn sijassa, ja panin silmät kiinni.

— "Nukkuu", kuiskasi vahtimestari, palattuansa konttoriin.

Paksu mies jupisi jotakin hampaattensa välitse.

— "No käske nyt Sidor tänne", virkkoi hän viimein.

Minä kohottoausin uudelleen. Sisään astui kookas talonpoika, noin kolmenkymmentä vuotta vanha, terve ja punaposkinen, tukka ruskea ja leuassa lyhyt kähärä parta. Hän risti silmänsä, katsoen jumalankuvaa nurkassa, kumarsi päätä konttoristille, otti lakin molempiin käsiinsä ja oikasi itsensä.

— "Päivää Sidor", virkkoi paksu mies, helmillään naksutellen.

— "Jumal' antakoon, Nikolai Jeremeitsh."

— "Millaista on tie?"

— "Hyvää on tie Nikolai Jeremeitsh. Likaista on vähäsen."

Talonpoika puhui hiljaa ja verkalleen.

— "Mitenkäs muija jaksaa?"

— "Mikäpäs hänen on jaksaessa?"

Talonpoika huokasi ja astui askeleen. Nikolai Jeremeitsh pisti kynän korvansa taakse ja niisti nenäänsä.

— "Mille asialle tulit?" kyseli hän edelleen, pistäen kirjavan nenäliinan taskuunsa.

— "No semmoinen, näethän, on laita, Nikolai Jeremeitsh, että meidän miehiä vaaditaan kirvestyöhön."

— "Entä sitten? Kirvesmiehiäkö teiltä puuttuu, vai mitä?"

— "Eikä niitä puutukaan, Nikolai Jeremeitsh; missä siiten kirvesmiehiä olisi, ellei salotilalla! Mutta, Nikolai Jeremeitsh, nyt olisi niinkuin kiireet ajat."

— "Kiireet ajat, niin! Sepä se! kyllähän te kernaasti teette työtä muille, mutta oman emäntänne jättäisitte syrjään... Yhtähän se työ on, teki sitä missä hyvänsä."

— "Kyllähän se niinkin on, Nikolai Jeremeitsh, mutta..."

— "No?"

— "Niinkuin maksun puolesta, niin..."

— "Vai niin? Kovinpa te olette käyneet mahtaviksi! Katsos vaan."

— "Ja onpa se vielä niinkin, Nikolai Jeremeitsh, ettei työtä ole kuin viikon maiksi, mutta kumminkin saa täällä olla kuukauden päivät. Milloin puuttuu rakennustarpeita, milloin taas pannaan puutarhaan polkuja kitkemään."

— "Saattaa olla, saattaa olla! Niin on kumminkin rouva itse käsenyt, eikä siinä ole sinulla eikä minulla yhtään mitään puhumista."

Sidor vaikenä ja rupeasi muuttelehtamaan jalalta toiselle.

Nikolai Jeremeitsh käänsi päänsä syrjään ja helmet läksivät kiivaasti naksahtelemaan.

— "Kyllähän ne ... meidän miehet ... Nikolai Jeremeitsh..." puheli taas Sidor, sanojaan tavoitellen ... "käskivät niinkuin nyt ... teille... tuota... tässä olisi niinkuin..." (Hän pisti suuren kouransa poveen ja alkoi vetää sieltä esille kokoonkäännettyä punaraitaista pyyhintä).

— "Mitä? Oletkos sinä hullu, sen pahus?" keskeytti hänet äkisti paksu mies. "Mene tuonne minun tupaani", jatkoi hän, melkein työntämällä ajaen hämmästyntä talonpoikaa ulos; "mene sinne vaimoni luokse ... hän keittää sulle teetä; minä tulen heti kohta; mene. No mene nyt vaan!"

Sidor meni ulos.

— "Senkin karhu!" jupisi hänen peräänsä pääkonttoristi, pyöritti päätään ja rupesi jälleen laskemaan.

Äkkiä kajahtivat kadulla huudot: "Teemu, Teemu! aika temppu Teemu!" ja vähän ajan perästä tuli konttoriin lyhyenlöntä mies, keuhkotautinen näöltään, nenä tavattoman pitkä, silmät suuret ja kankeat ja ryhti jotenkin ylpeä. Hänen yllään oli vanha, repaleinen takki, jossa oli plyyssikaulus ja pienen pienet napit. Hänellä oli kantamus halkoja selässään. Hänen ympärillään tunkeili viisi kuusi miestä, hovin talonväkeä, ja nämä ne huutaa melusivat: "Teemu' Eipäs maar Teemu olekaan tyhjä mies! Uunin lämmittäjäksi ovat Teemun tehneet, ihan lämmitysmestariksi!" Mutta mies plyyssikauluksisessa takissa ei välittänyt vähääkään meluavista kumppaneistaan, eivätkä hänen kasvonsa juonteet muuttuneet ensinkään. Määränperäisin askelin astui hän uunille asti, heitti taakkansa lattialle, nousi ja otti takataskustansa nuuskarasian, jonka jälkeen hän pullisti silmänsä ja alkoi mättää nenäänsä survottua ja tuhalla sekoitettua mesikän kukkaa.

Pauhaavan joukon rynnätessä sisään oli paksu mies jo rypistää kulmakarvansa ja nousi jo istualtaan, mutta huomattuaan, mitä väkeä sieltä tuli, myhähti vaan ja kielsi huutamasta, koska viereisessä huoneessa muka parailleen makaa metsämies.

— "Mikä metsämies?" kysyi pari henkeä yhdestä suusta.

— "Hovin herra."

— "Aha."

— "Melutkoot vaan", puheli plyyssikauluksinen mies, kädet haarallaan; "mitäs se minua koskee! Kunhan vaan antavat minun olla rauhassa. Lämmittäjäksi on minut tehty..."

— "Lämmittäjäksi, lämmittäjäksi!" toisti joukko iloissaan.

— "Rouva on niin käsenyt", jatkoi hän, kohauttaen olkapäitään. "Mutta malttakaas te ... kyllä teistä vielä tehdään sikopaimenet. Mutta minä olen räätäli ja hyvä räätäli olenkin, paraimmilla Moskovon mestareilla olen ollut opissa ja ommellut oikein kenraleille ... ja se taito mulla on ja pysyy. Mutta mitäs te siinä harjojanne nostelette? Mitä? Te tyhjäntoimittajat, syöttiläät! Niin juuri! Päästäkää minä taas ulos, niin en maar kuolekaan nälkään minä: antakaas mulle passi, niin maksan hyvänkin veron ja teen herrasväelle mieliksi. Entäs te? Hukkaan joudutte joka mies kuin kärpäset. Sepä se!"

— "Jo vainen valehteletkin", keskeytti hänet rokon-arpinen ja vaaleaverinen nuori mies, jolla oli punainen kaulaliina ja rikkinäiset kyynäspäät. "Olet sinä ollut passillakin, mutta eipä sinulta herunnut herrasväelle veroa ei yhtään, etkä sinä itsellesikään saanut mitään koonneeksi. Tuskin pääsit omin koipinesi kotia, ja siitä saakka oletkin ollut yhdessä nutussa."

— "No mitäs tehdä, Konstantin Narkisitsh!" vastasi Teemu. "Kun ihminen kerran rakastuu, niin hukka hänet perii samassa, — mennyttä miestä heti paikalla. Eläpäs sinäkin, Konstantin Narkisitsh, ensin niin kauan kuin minä ja tule sitten vasta minua tuomitsemaan."

— "Kylläpäs löysi mies tytönkin, johon rakastua! Ruma kuin hiis!"

— "No, no, Konstantin Narkisitsh! Älä puhu niin!"

— "Miks en puhu? Olenhan minä hänet nähnyt; viime vuonna näin hänet

Moskovassa omin silmin."

— "Niin, kyllä hän viime vuonna oli vähän niinkuin rumentunut", virkkoi Teemu.

— "Ei mutta kuulkaas nyt, hyvät herrat", sanoi yleenkatseellisesti ja välinpitämättömästi muuan kookas, laiha mies, kasvot näppylöissä, hivukset kiharoitetut ja rasvatut — kaiketikin kamaripalvelija. "Laulakoonpas meille Nikodemus Afanasjitsh laulunsa. Pistäkääpäs vaan lauluksi, Nikodemus Afanasjitsh!"

— "Niin, niin!" liittivät muut. "Santer on aika mies. Sepäs vasta mutkan muisti... Kyllä... Laulapas, Teemu. Salttu on sukkela mies! Laula nyt!"

— "Ei tässä sovi laulaa", lausui Teemu vakaasti, "tässä on hovin konttori."

— "Mitäs sinä siitä huolit? Vai konttoristiksiko tässä tähtäilet?" virkkoi Konstantin, korkeasti nauraen. "Kyllä kai."

— "Kaikki on isäntäväen vallassa", vastasi Teemu parka.

— "Katsos vaan, minne mies pyrkii, katsos poikaa! Hi-hi-hi!"

Ja kaikki nauramaan, muutamat hyppimäänkin. Mutta enemmän nauraa hohotteli muuan viidentoista vuotias poikanulikka, jonkun ylpeämmän palvelijan poika. Hänen västissään oli pronssiset napit ja kaulassa punertavan-sininen huivi. Olipa hänellä jo ihravatsankin alku.

— "Kuulepas, Teemu", puuttui puheesen Nikolai Jeremeitsh itseensä tyytyväisenä. Joukon melu oli nähtävästikin huvittanut häntä ja tehnyt hänet helläksi. "Huonoa mahtaa olla lämmittäjän ammatti? Tyhjää työtä, vai mitä?"

— "No niin, Nikolai Jeremeitsh", vastasi Teemu. "Niinkuin nyt esimerkiksi tekin olette nyt meillä pääkonttoristi, se on totta kyllä; tottahan se on, mikä totta; mutta olettepa tekin matalissa olleet; väen tuvassapa tekin olette asuneet."

— "Kuules sinä!" tiuskasi hänelle paksu mies. "Muista sinä, kenenkä kanssa puhut! Sinun kanssasi, pöllö, lasketaan leikkiä, sinun pitäisi, sen pöllö, tuntea ja olla kiitollinen, että sinun kanssasi aikaa vietetään, pöllö!"

— "Suokaa anteeksi, Nikolai Jeremeitsh! Semmoinen vaan pyörähti sana suuhuni..."

— "Kyllä minä sinut pyöräytän!"

Ovi aukeni ja passaripoika juoksi sisään.

— "Nikolai Jeremeitsh! Rouva kutsuu."

— "Kuka rouvan luona on?"

— "Aksinja Nikitishna ja Venev'in kauppamies."

— "Tulen paikalla. Ja te, veikkoset", jatkoi hän vakuuttavalla äänellä, "parasta on, että menette pois vasta leivotun lämmittäjänne kanssa: sattuu vielä Saksalainen hyppäämään tänne, niin kantelee heti kohta rouvalle."

Paksu mies korjasi hivuksensa, rykäsi kouraansa, joka oli melkein kokonaan takin hihan sisässä, paninutun napit kiinni ja läksi astua laapottamaan rouvan luokse. Vähän ajan perästä läksi koko räyhäjoukkokin Teemun kanssa hänen jälkeensä. Konttoriin jäi vaan vanha tuttavani, vahtimestari. Hän rupesi kyniä teroittamaan, mutta nukkui istuvilleen. Muutamat kärpäset käyttivät heti kohta hyödykseen tätä onnellista tilaisuutta ja asettuivat hänen suunsa pieliin. Itikka istui hänen otsallensa, levitti säännöllisesti jalkansa ja verkalleen pisti kärsänsä hänen pehmeään ihoonsa. Sekainen punatukkainen ja parrakas pää ilmaantui oveen, pilkisti useampia kettoja ja astui konttoriin tuoden mukanaan jotenkin ruman vartalonsa.

— "Fetika! kuuletko Fetika! Sen unikeko!" virkkoi punatukka.

Vahtimestari avasi silmänsä ja nousi tuolilta.

— "Menikö Nikolai Jeremeitsh rouvan luokse?"

— "Meni kyllä, Vasili Nikolaitsh."

— "Vai niin", arvelin minä, "tuossahan on pää-rahamhoitaja."

Rahanhhoitaja alkoi kävellä huoneessa edes takaisin. Paremmiin sanoen, hän hiiviskeli, aivan kissan lailla. Hänen hartioillaan huljui vanha musta frakki, jossa oli peräti kapeat liepeet. Toinen käsi oli rinnalla, toisella hän alinomaa näpelehti korkeata ja ahdasta jouhista kaulaliinaansa ja ponnistellen pyöritteli päätään. Saappaat olivat hänellä pukinnahkaiset ilman narinata, ja hänen astuntansa oli hyvin pehmeätä.

— "Herra Jagushkin kyseli teitä tänään", liitti vahtimestari.

— "Vai kyseli? No mitä hän sanoo?"

— "Sanoi illalla menevänsä Tytyrevin luokse ja odottelevansa teitä siellä. Minun pitää, sanoi, Vasili Nikolaitshin kanssa puhella tärkeistä asioista, mutta mistä asioista, sitä hän ei virkkanut; kyllä, sanoi, Vasili Nikolaitsh sen tietää."

— "Hm!" vastasi rahanhhoitaja ja astui akkunaan.

— "Onko Nikolai Jeremeitsh konttorissa?" kajahti eteisessä lujaa ääni ja sisään astui isokasvuinen, nähtävästi suutuksissaan oleva mies, kasvot epäsäännölliset, mutta älykkäät ja rohkeat ja puku varsin siisti.

— "Eikö hän ole täällä?" kysäsi hän vilaisten ympärilleen.

— "Nikolai Jeremeitsh on rouvan luona", vastasi rahanhhoitaja. "Sanokaa minulle asianne, Paavali Andreitsh; minulle saatatte sen sanoa. Mitä te tahdotte?"

— "Mitäkö tahdon? Tahdotteko te tietää, mitä minä tahdon?" (Rahanhhoitaja nyykäytti sairaanomaisesti päätänsä). "Minä tahdon hänet opettaa, tuon kunnottoman möhömahan, tuon kurjan parhaajan... Kyllä minä opetan hänet parhaamaan!"

Paavali heittihe tuolille istumaan.

— "Mitäs te, mitäs te Paavali Andreitsh nyt puhuttekaan? Rauhoittukaa toki... Ettekös te häpeä? Älkää toki unohtako kestä te puhutte, Paavali Andreitsh." Niin puheli kiireesti rahanhoitaja.

— "Kestäkö puhun? Vähät minä siitä, että hänet on tehty pääkonttoristiksi. Kylläpäs löysivät siihen parhaan miehen! Kyllä siinä tosiaankin päästivät pukin kaalimaan vartijaksi."

— "No mutta lakatkaa toki, Paavali Andreitsh, lakatkaa ... mitä joutuvia te nyt puhuttekaan?"

— "Kas niin, kyllä nyt taas kettu repolaisen häntä heilahtelee!... Minä istun täällä kunnes hän tulee", tiuskasi Paavali äkäisesti ja löi nyrkillänsä pöytään. "Kas niin! tuollapa hän jo tuleekin", lisäsi hän katsahtaen akkunasta; "kun pahasta puhuu, niin se on selän takana... Tervetultua!"

Hän nousi.

Nikolai Jeremeitsh astui konttoriin. Hänen kasvonsa loistivat mielihyvästä. Nähtyänsä Paavalin, hän kävi vähän hämille.

— "Hyvää päivää, Nikolai Jeremeitsh!" huusi Paavali painavasti, verkalleen astuen häntä vastaan. "Hyvää päivää!"

Pääkonttoristi ei vastannut mitään. Oveen ilmaantuivat kauppamiehen kasvot.

— "Miksi ette suvaitse vastata minulle?" jatkoi Paavali. "Vaan ... eihän sentään. Ei sovi näin päin; huuto ja melu eivät tässä auta. Sanokaat paremmin hyvällä, Nikolai Jeremeitsh, mistä syystä te minua vainootte? Miksi tahdotte tuhoani? No puhukaa nyt, puhukaa!"

— "En minä tässä rupea teidän kanssanne juttelemaan", vastasi pääkonttoristi vähän levotonna. "Eikä minulla ole aikaakaan. Yhtä minä vaan kummastelen. Mistä te luulette, että minä tahdon teidän turmiotanne, että minä teitä vainoon? Ja mitenkä minä voin teitä vainota? Ettehän te ole minun konttorissani"

— "Niin vainen?" vastasi Paavali. "Se vielä olisi puuttunut. Mutta mitä te teeskentelette, Nikolai Jeremeitsh?... Ymmärrättehän te minut?"

— "Enkä ymmärrä."

— "Ymmärrätte kyllä."

— "En jumaliste ymmärräkään."

— "Vielä vannottekin! Ja olkoon menneeksi. Ettehän te pelkää Jumalatakaan. Sanokaas, miksikä te teette tyttö paran elämän katkeraksi? Mitä te tahdotte hänestä?"

— "Kestäs te puhutte, Paavali Andreitsh?" kysyi paksu mies teeskennellyllä kummastuksella.

— "Vai ette tiedä vainen? Minä puhun Tatjanasta. Pelätkää toki Jumalata. Mistä te kostatte? Hävetkää: te olette nainut mies, teillä on jo minun kokoisia lapsia; mutta minä en muuta tahdo ... minä tahdon naida,

minun aikomukseni on rehellinen."

— "Minkäs minä sille voin, Paavali Andreitsh? Rouva ei salli teidän naida; siihen kieltoon on hänellä oikeus! Minkäs minä voin?"

— "Vai niin? Vai ette te ole yhdessä liitossa tuon vanhan noidan, emäntäpiian, kanssa? Vai ette te parjaa? Meitä? Vai ette te keksi turvattomasta työstä kaikenlaisia jaarituksia? Vai ette te ole vaikuttaneet sitä, että hänet siirretään pesijästä karjapiiksi! Vai ei teidän ole siihen syytä, että häntä lyödään ja pidetään sulkeissa? Hävetkää, hävetkää vanha mies? Varokaa vaan, yks kaks saattaa halvaus kaataa teidät maahan ... teidän tulee tehdä tili Jumalalle."

— "Haukkukaa vaan. Paavali Andreitsh, haukkukaa... Ettepä taida enää niinkään kauan haukkua!"

Paavali vimmastui.

— "Mitenkä? Rupeatko uhkailemaan?" tiuskasi hän. "Luuletko minun pelkäävän sinua? Älä luule. Mitä minä pelkäisin?... Minä löydän leipäni joka paikasta. Mutta, kas sinun on laitasi toinen. Täällä vaan sinun on olosi, täällä sinä vaan elät ja parjaat, ja varastat..."

— "Kas vaan, millainen herra tuosta on tullut", keskeytti hänen konttoristi, jolta myöskin rupesi maltti loppumaan. "Välskäri, pelkkä välskäri, puoskari tuommoinen vaan, ja pitää mokomatakin melua. Johan nyt!"

— "Niin, välskäri vaan, mutta ilmanpa tätä välskäreä te, hyvä herra, loikoisitte paraikaa hautuumaalla mätänemässä. Ja hittoko minut silloin riivasikaan parantamaan hänet", lisäsi hän hampaittensa välitse.

— "Sinäkö muka minut paransit?... Et maar! Sinä tahdoit myrkyttää minut; sinä juotit minulle elävää hopeata", intti konttoristi.

— "Mitäs, kun ei sinuun vaikuttanut muu, kuin elävä hopea."

— "Elävä hopea on lääkintöhallituksen kautta kielletty", jatkoi Nikolai; "minä nostan vielä kanteen tästä asiasta... Sinä tahdoit tappaa minut, — niin juuri; mutta Jumala ei sallinut."

— "Älkäähän nyt, hyvät herrat", yritti rahanhoitaja puhumaan.

— "Mene tiehes!" kiljasi konttoristi. "Hän tahtoi minut myrkyttää! Ymmärrätkös sinä sitä?"

— "Kyllähän minä olisin mokomatakin... Kuules, Nikolai Jeremeitsh!" huusi Paavali vimmastuneena. "Minä pyydän vielä viimeisen kerran... Sinä olet itse pakoittanut minut ... en voi kestää enää. Jätä sinä rauhaan meidät, ymmärrätkös? Muutoin, Jumal' auta, jommankumman meistä käy huonosti, sen minä sanon."

Konttoristi ylvästeli edelleen.

— "Minä en pelkää sinua", huusi hän, "kuuletkos, maitoparta? Minä sain kurissa pidetyksi sinun isäsikin, minä panin hänetkin aisoihin — kavahda."

— "Älä muistuta minulle isästäni, Nikolai Jeremeitsh! Älä muistuta!"

— "Mikäs kieltäisi?"

— "Älä muistuta sanon minä!"

— "Ja ole sinä asemillasi, sanon minä... Luulet olevasi kovin tarpeellinen kapine meidän rouvalle; ole vaan! mutta jos hänen tulee valita toinen meistä, — niin pois siirryt koreasti sinä. Rähistä ei saa kukaan! Varo itseäsi!" (Paavali vapisi vihan vimmastasta). "Mutta Tatjana on saanut ansionsa jälkeen... Maltahan, vielä minä hänet paremminkin opetan."

Paavali syöksi eteenpäin kohotetuin käsin, ja konttoristi kaatui raskaasti lattialle.

— "Kahleisin mies, kahleisin", parkui Nikolai Jeremeitsh...

En rupea kuvaamaan tämän kohtauksen loppua. Pelkään jo niinkin loukanneeni lukijan tunteita.

Samana päivänä palasin kotia. Viikon perästä sain kuulla, että rouva Losnjakov oli jättänyt sekä Paavalin että Nikolain palvelukseensa, mutta oli lähettänyt Tatjana pienen pois tilalta: hän ei nähtävästi ollut tarpeen.

End of the Project Gutenberg EBook of Metsämiehen muistelmia, by Ivan Turgenev

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK METSÄMIEHEN MUISTELMIA ***

***** This file should be named 34760-8.txt or 34760-8.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in: <http://www.gutenberg.org/3/4/7/6/34760/>

Produced by Tapio Riikonen

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

***** START: FULL LICENSE *****

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph

to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second

opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic

works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.